

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ
KAYGI DÜZEYLERİNİN YAŞAM DOYUMLARI İLE İLİŞKİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖKALP SEZEN

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA AYDIN BAŞAR

ÇANAKKALE – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ KAYGI
DÜZEYLERİNİN YAŞAM DOYUMLARI İLE İLİŞKİSİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gökalp SEZEN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR

Çanakkale – 2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Gökalp SEZEN tarafından Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR yönetiminde hazırlanan ve 28/08/2023 tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumları ile İlişkisi**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR
(Danışman)
Prof. Dr. Nejat İRA

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah TÜRK

İmza

.....

.....

.....

Tez No : 10569878

Tez Savunma Tarihi : 28/08/2023

.....
Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL
Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Gökalp SEZEN

28/08/2023

TEŞEKKÜR

Bu alıőma lisansüstü eğitim enstitüsünde öğrenim görmekte olan öğrencilerim mesleki kayđı düzeyleri ile yaşam doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmanın gerçekleőtirilmesinde bana yol göstererek desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR'a, çalıőmalarım sırasında bana ümit veren, desteklerini benden hiç esirgemeyen, daima yanımda olan ve tökezlediğimde beni ayağa kaldıran değerli kız arkadaőım Merve AÇIKGÖZ'e yardımlarından dolayı teşekkür ederim. Bu süreçte maddi manevi bana destek olan annem Nedime SEZEN'e ve babam Fuat SEZEN'e sonsuz teőekkürü bir borç bilirim. Çalıőmalarım sırasında sabır gösteren değerli arkadaőlarım Mehmet Ali GÜNEY ve Enes KOCATAŐ'a minnettarım. Çalışmama fikirleriyle ve yorumlarıyla yardımda bulunan ÇOMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Anabilim Dallarının değerli hocaları baőtta olmak üzere herkese teőekkürlerimi sunarım.

Gökalp SEZEN
anakkale, Ekim 2023

ÖZET

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ KAYGI DÜZEYLERİNİN YAŞAM DOYUMLARI İLE İLİŞKİSİ

Gökalp SEZEN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR

28/08/2023, 95

Bu çalışmada, lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ve yaşam doyumu düzeylerinin; cinsiyet, akademik durum, anabilim dalı ve bir işte çalışıp çalışmama durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma, 2021-2022 eğitim ve öğretim döneminde Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Anabilim Dallarından Sosyal Bilimleri, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri ve Sağlık Bilimleri bölümlerinde öğrenim görmekte olan ve kümeleme örnekleme yöntemine göre belirlenen gönüllü 372 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada bir işte çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerini belirlemek için Başar ve Sezen (2023) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış olan “Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği”, “Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği”, lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerini belirlemek amacıyla Diener vd. (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye Köker (1991) tarafından çevrilen ve geçerlik, güvenirlik çalışması yapılmış olan “Yaşam Doyumu Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Örneklem grubunun sosyo-demografik özelliklerinin belirlenmesi için ise dört madde (cinsiyet, akademik durum, anabilim dalı ve bir işte çalışıp çalışmama durumu) içeren “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları ile

elde edilen veriler, SPSS 22 paket programı kullanılarak korelasyon analiz yöntemi, ilişkisiz örneklem t-testi ve tek yönlü ANOVA yöntemi ile incelenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin orta düzeyde ve yaşam doyumu düzeylerinin ise çalışan öğrenciler için orta düzeyde, çalışmayan öğrenciler için çok az düzeyde olduğu saptanmıştır. Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarından olan kişisel merkezli, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli ve ekonomik merkezli kaygı ile cinsiyet değişkeni arasındaki fark anlamlılık göstermiyorken toplum merkezli ve yönetici merkezli kaygı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile öğrencilerin akademik durumu ve öğrenim gördükleri anabilim dalı değişkenleri arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarından olan ekonomik merkezli, işsizlik merkezli ve kişisel merkezli kaygı ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuyorken toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygısı ile cinsiyet değişkeni arasındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile akademik durum değişkeni arasında anlamlı farklılık görülmemiştir. Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarından olan ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli ve kişisel merkezli kaygı ile öğrenim görülen anabilim dalı değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı, mesleki gelecek kaygısı ile anabilim dalı değişkeni arasında farklılaşmanın anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri ile cinsiyet, akademik durum ve anabilim dalı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılmıştır. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri arttıkça yaşam doyumları azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kaygı, Mesleki kaygı, Yaşam doyumu

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF VOCATIONAL ANXIETY LEVELS OF GRADUATE STUDENTS AND LIFE SATISFACTION

Gökalp SEZEN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Sciences Thesis in Educational Science

Advisor: Asst. Prof. Mustafa Aydın BAŞAR

28/08/2023, 95

In this study, it was aimed to reveal the relationship between the occupational anxiety levels of Graduate Education Institute students and their life satisfaction. Professional anxiety levels and life satisfaction levels of Graduate Education Institute students; It was examined whether there was a significant difference according to gender, academic status, department and whether there was a job or not. The research was carried out with the participation of 372 volunteer students who were studying in Social Sciences, Science, Educational Sciences and Health Sciences departments of Çanakkale Onsekiz Mart University Graduate Education Institute in the 2021-2022 academic year and determined according to the cluster sampling method.

In the study, "Vocational Anxiety Scale for Working Graduate Students", "Vocational Anxiety Scale for Non-Working Graduate Students", the validity and reliability studies of which were conducted by Başar and Sezen (2023) to determine the occupational anxiety levels of the students of the Graduate Education Institute who work and do not work. In order to determine the life satisfaction levels of the Education Institute students, Diener et al. (1985) and translated into Turkish by Köker (1991) and whose validity and reliability studies were conducted, the "Satisfaction with Life Scale" was used as a data collection tool. In order to determine the socio-demographic characteristics of the sample group, the "Personal Information Form" containing four items (gender, academic status, department and whether or not to work in a job) was used. The data obtained with

the data collection tools in the research, using the SPSS 22 package program; correlation analysis method, unrelated samples t-test and one-way ANOVA method were used.

According to the findings of the research, it was determined that the professional anxiety levels of graduate education institute students were at a medium level and the life satisfaction levels were at a medium level for working students and very low for non-working students. While there is no significant difference between personal-centered anxiety, task-centered anxiety, work environment/colleague-centered anxiety, and economic-centered anxiety, which are sub-dimensions of occupational anxiety of postgraduate education institute students working in a job, and the gender variable, there is a significant difference between society-centered anxiety, manager-centered anxiety and the gender variable. difference has emerged. There was no significant difference between the professional anxiety levels of graduate education institute students working in a job and the variables of the students' academic status and the department they study in. While there was no significant difference between the gender variable of economic-centered anxiety, unemployment-centered anxiety and personal-centered anxiety, which are the sub-dimensions of occupational anxiety of graduate education institute students who are not employed, a significant difference was found between society-centered anxiety and professional future anxiety and gender variables. There was no significant difference between the professional anxiety levels of unemployed graduate education institute students and the academic status variable. It has been concluded that there is no significant difference between the economic-centered anxiety, unemployment-centered anxiety, society-centered anxiety and personal-centered anxiety, which are the sub-dimensions of professional anxiety of the graduate education institute students who are not working, and the variable of the department they study in, and the difference between professional future anxiety and the department variable is significant. . It was concluded that there was no significant difference between the life satisfaction levels of graduate education institute students and the variables of gender, academic status and department. It was concluded that there was a negative and significant relationship between the professional anxiety levels and life satisfaction levels of graduate education institute students. As the professional anxiety levels of graduate education institute students increase, their life satisfaction decreases.

Keywords: Anxiety, Occupational anxiety, Life satisfaction

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

1.1. Problem	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem.....	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Sayıtlar.....	5
1.6. Tanımlar.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

KAYGI, MESLEKİ KAYGI VE YAŞAM DOYUMU KAVRAMLARININ KURAMSAL TEMELLERİ

7

2.1. Kaygı Kavramı.....	7
2.1.1. Kaygı Türleri.....	10
2.1.2. Kaygı Nedenleri.....	14
2.1.3. Kaygı Belirtileri.....	15
2.1.4. Kaygı Düzeyinin Ölçülmesi.....	17
2.1.5 Kaygı İle Başa Çıkmanın Yolları.....	17
2.2. Meslek Kavramı.....	18

2.2.1. Meslek Seçimi.....	19
2.2.2. Meslek Gelişimi.....	21
2.3. Kariyer Kavramı.....	21
2.3.1. Kariyer Gelişimi.....	22
2.4. Mesleki Kaygı.....	22
2.5. Yaşam Doyumu.....	23
2.5.1. Yaşam Doyumunu Etkileyen Değişkenler.....	24
2.5.2. Yaşam Doyumunun Ölçülmesi.....	24
2.6. İlgili Araştırmalar.....	25
2.6.1. Mesleki Kaygı ile İlgili Araştırmalar.....	25
Türkiye’de Yapılmış Mesleki Kaygı ile İlgili Araştırmalar.....	25
Yurtdışında Yapılmış Mesleki Kaygı ile İlgili Araştırmalar.....	27
2.6.2. Yaşam Doyumu İle İlgili Araştırmalar.....	30
Türkiye’de Yapılmış Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar.....	31
Yurtdışında Yapılmış Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

36

3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Evren Ve Örneklem.....	36
3.3. Verilerin Toplanması.....	38
3.3.1. Veri Toplama Araçları.....	39
Kişisel Bilgi Formu.....	39
Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği.....	40
Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği...	40
Yaşam Doyumu Ölçeği.....	41
3.4. Verilerin Analizi.....	41
3.4.1. Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	41
3.4.2. Verilerin Analizi ve Yorumu.....	43

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

47

4.1. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	47
4.1.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	47
4.1.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	48
4.2. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	49
4.2.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	50
4.2.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	55
4.3. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeylerin İlişkin Bulgular.....	60
4.3.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	60
4.3.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	61
4.4. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular	62
4.5. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	65
4.5.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular.....	66
4.5.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular.....	67

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma.....	69
5.2. Sonuçlar.....	72
5.3. Öneriler.....	74
KAYNAKÇA	78
EKLER	I
EK 1. ARAŞTIRMA ANKET FORMU.....	I

SİMGELER VE KISALTMALAR

MKÖ

Mesleki Kaygı Ölçeği

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Örneklem Grubunun Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	34
Tablo 2	Araştırmada Kullanılan Mesleki Kaygı Ölçeklerinin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular	38
Tablo 3	Araştırmada Kullanılan Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular	39
Tablo 4	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Alt Boyutlarının Kaygı Düzeyleri	43
Tablo 5	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Alt Boyutlarının Kaygı Düzeyleri	44
Tablo 6	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	45
Tablo 7	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Akademik Durumuna Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	46
Tablo 8	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	47
Tablo 9	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	49
Tablo 10	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	50
Tablo 11	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Akademik Durumuna Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	51
Tablo 12	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	52
Tablo 13	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri	53
Tablo 14	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeyleri	55

Tablo 15	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeyleri	56
Tablo 16	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Yaşam Doyumları Düzeyleri	57
Tablo 17	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Akademik Durumuna Göre Yaşam Doyumları Düzeyleri	58
Tablo 18	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Yaşam Doyumları Düzeyleri	59
Tablo 19	Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeyleri Arasındaki İlişki	60
Tablo 20	Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeyleri Arasındaki İlişki	61

ŒEKİLLER DİZİNİ

Œekil No	Œekil Adı	Sayfa No
Œekil 1	Durumluk kaygı ve sürekli kaygı arasındaki iliŒki (Anshel, 1997)	13

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve sayıltıları üzerinde durularak mesleki kaygı ve yaşam doyumu kavramlarına değinilmiştir.

1.1. Problem

Lisans eğitimini tamamlamış öğrencilerin gelecekle ilgili yaptıkları planları hayata geçirebilmek için önlerinde zorlu bir süreç başlamaktadır. Üniversite hayatının tamamlanması sonucunda öğrencilerin önlerine çeşitli seçenekler çıkacaktır. Bu seçeneklerden birisi de lisansüstü eğitim sürecidir. Lisansüstü eğitim, öğrencilerin bir bilim dalında uzmanlaşmak için aldığı eğitimidir. Ülkelerin gereksinim duydukları bilim insanlarının ve araştırmacı bireylerin yetiştirilmesinde katkıda bulunmak için lisansüstü eğitim önemli bir eğitim sürecidir (İlter, 2019). Üniversite öğrencileri lisans eğitimini bitirdikten sonra kendi alanında ve başka alanlarda bilgi birikimlerine yenilerini eklemek, alanında ufuklarını genişletmek, konuları daha derinden inceleyerek söz sahibi olmak, gerek yurt içi gerekse yurtdışı araştırmaları inceleyerek araştırmacı bireyler olmak, bilimsel araştırma dünyasının kapıları açmak, akademik başarı elde etmek, bağımsızlığını ilan ederek topluma kendisini kanıtlamak, düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmek için yüksek lisansa veya doktora başvurmaktadır (Tosun, 1997). Lisansüstü eğitim; akademik başarıya götüren, araştıran, geliştiren, bilgiye katkıda bulunan ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilecek bilim insanları yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Varış, 1973). Lisansüstü eğitim mesleki anlamda akademik yükselmeler gibi yeni kapılar açmaktadır.

Lisansüstü öğrenimi sürecinde sınıf başarısı, sosyoekonomik düzey, ailenin tutumu gibi birçok faktör öğrencilerin kaygıları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Öğrenciler akademik kariyere sahip olabilmek için gelecek endişesi duyarken bununla birlikte yapılan merkezi sınavlar, yabancı dil sınavları öğrenciler üzerinde kaygıyı ve umutsuzluğu artırabilmektedir.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri bir yandan lisansüstü eğitimini tamamlamaya çalışırken bir yandan da gerçekleştirdiği veya gerçekleştireceği mesleğine yönelik karşılaştığı zorluklar ile baş etmeye çalışmaktadır. Öğrenciler bireysel yaşamda ve iş yaşamında başarıyı elde etmek için sürekli rekabet halindedir ve rekabet beraberinde mesleki anlamda kaygıya neden olduğu söylenebilir (Dilmaç, 2010; Uludağ vd., 2014; Dursun ve Karagün, 2012). Kişinin mesleğini gerçekleştirirken veya gelecekte gerçekleştirmeyi düşündüğü mesleğine yönelik karşılaşılabileceği belirsiz durumlar ve zorluklar karşısında duyulan endişe, mesleki kaygı olarak tanımlanmaktadır (Gerçek, 2018).

İyi bir meslek sahibi olabilmek için küçük yaşlardan itibaren başlayan eğitim basamakları mesleki anlamda beklenti yaratabilmektedir. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin çalışma ve eğitim yaşamında karşılaşılan stres yaratıcı durumlar mesleki kaygı düzeyini önemli bir şekilde etkilediği düşünülmektedir. Öğrencilerin mesleğine yönelik yaşadıkları kaygı düzeylerinin düşük olması; başarısızlık, karar almada zorluk ve performans değişiklikleri gibi durumlar yaratabilmektedir. Öğrencinin yeterince kendisini tanıyamaması, yeterli ilgi, bilgi ve tecrübeye sahip olmaması, bilgilerini ve deneyimlerini kullanamaması, bilgi ve deneyimlerin meslekte karşılaşılan sorunlar ile arasındaki uzaklık mesleki kaygı düzeyini artırabilmektedir (Kurtuldu ve Ayaydın, 2010; Çubukçu ve Dönmez, 2011; Özdemir ve Büyükgöze, 2016). Mesleğin çalışma koşullarına ve mesleğin özelliklerine göre mesleki kaygılar da değişebilmektedir. Literatüre bakıldığında ise cinsiyet, seçilen bölüm, ailenin ekonomik durumu, okul başarısı ve sınıf gibi değişkenlerin mesleki kaygıyı etkileyen faktörler olarak belirtilmektedir (Donmuş vd., 2017; Baltacı vd., 2012).

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşadıkları değişimlerde, çevreye uyum sağlamada, güçlüklerle baş edebilme çabasında ve karşılaşılan engeller sonucunda kaygı düzeyi artabilir. Hızla yaşanan değişimlere aydın misyonunu yükleneyecek olan öğrenciler, kendisini gerçekleştirirken, kimliğe sahip olurken ve toplumsal olaylara çözüm ararken kaygı duygusuyla karşılaşacağı söylenebilir (Yörükoğlu, 1985). Kendini gerçekleştirebilme, toplumsal rol kazanabilme, meslek seçimi, işsiz kalma korkusu, bireysel ve toplumsal sorumluluklar kişide kaygıyı doğuran etmenlerden bazılarıdır.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin yüksek ve düşük olması öğrencilerin bireysel yaşamdan aldığı haz ve doyumunu etkileyebilmektedir. Bireylerin yaşamında öznel iyi oluş yapısını oluşturan yaşam doyumunu, Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşamı boyunca olumlu duygunun olumsuz duyguya üstünlük kurduğu, mutluluk ve moral veren değişik duygu durumları açısından iyi olduğu ve kendi yaşamına değer biçtiği duygusal tepki ve tutumlardır (Vara, 1999; Çeçen, 2007; Aksayan vd., 1998; Diener vd., 1985). Yaşam doyumunu hem bireysel hem de toplumsal gelişim için önemli olduğu düşünülmektedir. Sağlıklı toplumlar sağlıklı bireylerden oluşmaktadır. Yaşamdan doyum alan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencisi, üretkenliğini artırarak gelişen sağlıklı toplumu oluşturabilmektedir.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin iş hayatında yaşayacağı zorluklar, belirsizlikler ve ekonomik sorunlar yaşam doyumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yaşam doyumunu düzeyinin olumlu yönde olabilmesi için öğrenci iş ve yaşam arasındaki dengeyi sağlamalıdır. Yaşam doyumlarının yüksek veya düşük düzeyde olması lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin bir işte çalışıp çalışmama durumları göz önüne alınarak öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Bu araştırmada, lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin yaşam doyumları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

1.2. Amaç

Çanakkale il merkezinde bulunan Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasında ilişkinin anlamlı olup olmadığının belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri nedir?

2. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri;

a) bir işte çalışma durumu, b) cinsiyet, c) akademik durum d) eğitim görülen alan değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

3. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumları düzeyleri nedir?

4. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumları düzeyleri;

a) bir işte çalışma durumu, b) cinsiyet, c) akademik durum d) eğitim görülen alan değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?

5. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları düzeyleri arasındaki ilişki anlamlı mıdır?

1.3. Önem

Kaygı, bireyin içten veya çevresel etmenlerden kaynaklı beklenti uyumsuzluğudur. Kaygı düzeylerinin yüksekliği veya düşüklüğü bazen başarıyı yanında getirmesine rağmen bazen de başarısızlık gibi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin kaygılı olduğu konulardan biri ise mesleki kaygı olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde yaşanan ekonomik sıkıntılar ve işsizlik sorunları öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Mesleki kaygı düzeyinin düşük veya yüksek olması, öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerini etkilediği düşünülmektedir. Yaşam doyumu; bireylerin cinsiyet, yaş, din, dil, ırk, kişilik özellikleri, eğitim seviyesi, çalışma ve iş koşulları, toplumsal yaşam gibi etmenler ile kişinin tüm yaşamlarında sahip oldukları ve sahip olmayı istedikleri arasındaki farkın boyutudur.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumları düzeylerinin düşük veya yüksek olması mesleki kaygı düzeylerini doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Literatür taraması yapıldığında, mesleki kaygı ve yaşam doyumu üzerine bir çok çalışmanın olduğu görülmektedir. Fakat lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ve yaşam doyumu üzerine benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu

bağlamda lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi alandaki açığı doldurmasına katkıda bulunacağından önem göstermektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma planı doğrultusunda aşağıdaki belirtilen konularda sınırlılıklara gidilmiştir:

1. Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çanakkale ilindeki Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bölümlerinde öğrenim gören 372 öğrencinin görüşleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri ve Sağlık Bilimleri bölümlerinde öğrenim gören lisansüstü öğrencilerinden oluşmaktadır.

3. Araştırma verilerinin toplanması, Başar ve Sezen (2023) tarafından geliştirilen “Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” ve Diener vd. (1985) tarafından geliştirilen “Yaşam Doyum Ölçeği” ile sınırlıdır.

1.5. Sayıtlar

Araştırmanın planı doğrultusunda aşağıda belirtilen sayıtlar göz önünde bulundurulmuştur:

1. Üzerine çalışılan hedef kitlenin belirlenmesinde küme örneklem tekniğine dayalı olarak belirlenen örneklem grubu evreni temsil edecek uygunluktur.

2. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerine ölçeğin uygulanmasında araştırmaya yapacakları katkının önemini belirten açıklamalar yapılarak kimlik bilgilerinin istenmediği ve gönüllülüğün esas olduğu belirtilerek lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin samimi ve doğru cevaplar verdiği kabul edilmiştir.

3. Yapılan hesaplamalarla geçerliği ve güvenilirliği yüksek bulunan ölçme araçları, mesleki kaygı düzeylerini ve yaşam doyumu düzeylerini ortaya koyacak güvenilirliğe sahiptir.

1.6. Tanımlar

Araştırmada kullanılan kavramların tanımları aşağıdaki gibidir:

Mesleki Kaygı: Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleğini gerçekleştirirken veya gelecekte gerçekleştirmeyi düşündüğü mesleğine yönelik karşılaşılabileceği belirsiz durumlar ve zorluklar karşısında duyulan endişe mesleki kaygıdır (Gerçek, 2018).

Yaşam Doyumu: Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin kendi yaşamlarına ilişkin sahip oldukları, iş ve diğer zaman dilimlerinde yaşamına gösterdiği, kendi yaşamına değer biçtiği duygusal tepkiler ve tutumlar olarak tanımlanmaktadır (Diener vd., 1985; Köker, 1991; Hong ve Giannakopoulos, 1994).

İKİNCİ BÖLÜM

MESLEKİ KAYGI VE YAŞAM DOYUMU KAVRAMLARININ KURAMSAL TEMELLERİ

Bu bölümde kaygı, mesleki kaygı ve yaşam doyumu kavramlarına ilişkin kuramsal bilgiler yer almaktadır.

2.1. Kaygı Kavramı

Türk Dil Kurumu (2023), kaygı kavramını, endişe duyulan düşünce, üzüntü ve tasa anlamlarına geldiğini tanımlamaktadır. Kökü eski yunanca “anxietas” olan kaygı sözcüğü; belirsizlik, endişe, sıkıntı, korku, merak, kontrol kaybı ve kötü beklentiler sonucu hoş karşılanmayan duygu durumu anlamına gelmektedir (Köknel, 1989; Sapir ve Aronson, 1990; Cüceloğlu, 2016). Cicero, milattan önceki yıllarda (M.Ö. 106-43) kaygı kavramını “kalıcı, sürekli bir endişe eğilimi ve yatkınlığı” anlamında kullanmıştır (Köknel, 2014).

Kaygı; kişilerde mevcut olan, tehdit edici olaylar karşısında heyecansal olgu olarak ortaya çıkan temel bir duygudur (Bozdam, 2008). Kişilerin tehlikeli ya da tehdit edici olarak hissettikleri ve etkilerinden hoşlanılmadığı bir durum karşısında huzursuzluk ve endişe durumu olarak tanımlanan kaygı, çevresel kaynaklı bir uyarıcıdır (Öner ve Le Compte 1983; Işık, 1996; Öner, 1977). Anshel vd. (1997) kaygı kavramını, tehdidin hissedilmesiyle artan uyarılarla birlikte meydana gelen kişisel gerginlik hissi olarak tanımlarken Spilberger (1979), kişide gerginlik ve korku hissi yaratan, hoş olmayan düşünceler ve fizyolojik değişkenleri içeren heyecansal tepki olarak belirtmiştir. Cannon (1932) ise kaygıyı, kişinin dengelerini bozan tehlikelere karşı bir tepki ya da bozulan dengeleri tekrardan oluşturma gayretlerinin başarısızlıkla sonuçlanması sonucunda ortaya çıkan bir durum olarak belirtmiştir. Kaygı, kişinin tehlike altında hissettiği zamanlarda, ne yapacağını bilememe ya da bir şey yapamama durumunda karşılaştığı duygudur. Etkilerinin olumsuz sonuçlar doğuracağına inanıldığı, tehlikeli ya da tehdit edici olarak algılandığı ruh halidir (Öner, 1977). Goldstein (1940), kişinin kendisini gerçekleştirmesine olanaksız kılan kaygının ortak ögesinin, kişinin yeteneği ile ondan beklenenler arasındaki uyumsuzluk olarak belirtmiş olmasına karşılık Sullivan (1946)

ise kaygının bireyin insan ilişkilerini tehlikeye sokacak durumlardan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Varoluşçular kaygıyı, kişinin varoluş nedenlerinin sorumluluklarını üstlenmede karşılaştıkları güçlükler olarak açıklamışlardır (Geçtan, 1981). Soren Kierkegaard (1849) kaygıyı, yaşamın zorunlu bir parçası olduğunu ve doğumdan ölüme kadar süren bir rahatsızlık olarak tanımlamıştır. Kaygıyı antropoloji sorunu olarak ele alan Kierkegaard; anlamsızlık, bilinçsizlik, önemsizlik, hiçlik ve yokluk korkusu olarak tanımlamaktadır. Kierkegaard' tan etkilenen Martin Heidegger'de temel bir duygu olarak gördüğü kaygıyı, ayrılma ve kopma duygusundan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Jean-Paul Sartre, kaygıyı kişinin varoluşunun temelinde bulunan bir parça olarak kabul etmiş ve Alfred Adler kaygıyı, kişilerin yetersiz hissettiği ve güçsüz kaldığı durumlarda ortaya çıkan duygulanım olarak belirtmiştir. Carl Gustav Jung kaygı durumunu, akılcı olmayan baskı ve korkular, imge ve tasarımlar tarafından bilincin saldırıya uğraması olarak kabul etmesine karşılık Otto Rank ise, kaygının sadece bilişsel olmadığını savunarak ayrılma, kopma sonucu ortaya çıkan bir duygulanım olarak değerlendirmiş ve bu görüşü geliştiren Erick From, kültürel bir olay olarak gördüğü kaygının, kişinin yalnız kalma korkusu, yaşanan çaresizlik ve çevreye yabancılaşmasına bağlı duyguların rol oynadığını ileri sürmüştür (Işık, 1996; Köknel, 2014).

Kaygı, içsel bir alarm sistemi görevi oluşturmaktadır. Olası tehlikeler karşısında alarm kişiyi hazır olana kadar idare etmektedir (Tallis, 2003). Egoya bir tehlike işareti gönderen kaygı, kişinin uyarılmasını sağlayarak tüm tehlikelere karşı önlemler almasına yardımcı olur (Calvin, 1999). Kişiler dışarıdan gelen uyarılara ve yeni bir durum ile karşılaştığında fizyolojik olarak kaygı duymaktadır. Kaygı ile birlikte adrenalin, heyecan ve benzeri duygularda artmalar görülmektedir (Köknel, 1986).

Kaygı kavramı ruhbilim alanına 1900'lü yılların başlarında girse de bu alanda araştırmalar 1940'lı yılların sonlarında yapılmaya başlanmıştır (Köknel, 2014). Kaygı kavramını, ruh bilim alanında ilk kez kullanan ve tanımlayan, araştırmalar sonucu nedenlerini ortaya çıkaran isim, Sigmund Freud olmuştur (Lök vd., 2008). Kaygının içgüdüsel dürtülerden kaynaklandığını belirten Freud (2013), işlevinin kişiyi fiziksel ya da toplumsal çevreden gelen tehlikelere karşı uyarma, uyum sağlama ve yaşamı sürdürebilmede katkıda bulunduğunu belirtmiş ve yaşamın sürdürülebilmesi için normal kaygıyı gerekli olarak görmüştür (Geçtan, 1981; Geçtan, 2003).

Evrensel bir duygu olarak kabul edilen kaygı kavramı kişinin psikolojik ve çevresel olaylara karşı gösterdiği duygusal bir reaksiyondur (Kuzucu, 2013). Kaygı duygusu, kişinin yaşamını sürdürülebilmesi için tehlikeli durumlar karşısında, bu tehlikeli durumlar ile başa çıkmada, tehlikelerden kaçınmada ve davranışlara uyum sağlamasında var olması gerekli bir duygudur (Işık, 1996).

Millar ve Walsh (2000) kaygıyı, nedensiz ve anormal yollarla ortaya çıkan, kişide fiziksel belirtilerle birlikte kendisini gösteren aşırı korku hali olarak tanımlamış ve Seven (2013)'de korku verici durumun ortaya çıkma ihtimaline karşı verilen tepkinin kaygı olduğunu belirtmiştir. Kişilerde olumsuz duygular sonucunda ortaya çıkan, kaynağı belli olmayan korkuya kaygı denir ve kaynak tanımlandığında ise kaygı hissi yerini korku hissine bırakmaktadır (Le Gall, 2006). Kaygı duygusu, korku duygusu ile yakından ilişkilidir. Horney yazılarında, kaygı ve korku kavramlarını eşanlamda kullanmıştır. Her iki duyguda da titreme, terleme, kalp atışlarının hızlanması gibi belirtilerin görülmesine rağmen aralarında önemli farklar bulunmaktadır. Korku, biranda ortaya çıkabilecekmiş gibi gelen kişinin karşılaştığı tehlikeyle orantılı bir duygusal tepkidir, kaygı ise gelecek yönelimli orantısız ve imgesel tehlikelere karşı geliştirilen tepki söz konusudur (Köroğlu, 2011; Geçtan, 1981). Kişiyi olumsuz etkileyen duygular kaygıyı doğurmaktadır (Varol, 1990). Kaygı, kişiyi birden nefessiz ve soluk soluğa bırakan, kötü bir etki olacak hissi doğuran, insanı korkuya götüren ve zaman zaman yaşanan duygular kümesidir (Burkovik, 2010). Kaygı ve korku duyguları aralarında ayırt edilebileceğine yönelik üç farklı unsur bulunmaktadır. Bu farklılardan birincisi ve en önemlisi “kaynak”tır. Korkunun kaynağı bilinirken kaygının kaynağı belirsizdir. Bir diğer fark “şiddet”tir. Korkunun kaygıdan daha şiddetli olduğu psikologlar tarafından belirtilmiştir. Üçüncü fark ise “süre”dir. Korku anlık gelişen duygu olduğundan kısa süreli gerçekleşmektedir. Kaygı ise uzun süreli veya süresi belli olmayan endişe durumudur (Cüceloğlu, 2016; Cüceloğlu, 2006). Korku ile kaygıyı ayırt etmenin ipuçlarından en önemlisi, olayların nitelikleri ve çeşitli sonuçlar hakkında yapılacak değerlendirmelerdir. Kişi bir olay karşısında olayın içeriğini ve sonuçlarını fiziksel tehdit olarak algılıyorsa, korku üretecektir (Özer, 2004).

Gelişen dünya koşullarına ayak uyduramama, geleceğin belirsizliği, günlük yaşamın telaşı, ekonomik durum, mesleki endişeler, işsizlik ve sınavlar gibi endişe verici durumlar kimisinde motive edici ve hareket ettirici etki gösterirken kimisinde ise

olumsuz etkiler oluşturarak kişilerin bu koşullara hazırlanmamasına neden olabilmektedir. Bireylerin kişilik özellikleri kaygının olumlu veya olumsuz sonuçlarına neden olabilmektedir (Akgün vd., 2007). Olumlu ve olumsuz kaygı halleri hayatın tüm evrelerini doğrudan etkilemektedir. Kaygı durumunun sık ve şiddetli olarak yaşanması, bireyin yaşamında önemli çatışma ve engellenme yaşadığını gösterir (Bakırcıoğlu, 2005). Olayların kişilerce tehlike olarak hissedilmesi ve bu olaylarda yaşanan tehlikenin şiddeti kaygıyı artırmaktadır (Spielberger ve Reheiser, 2009).

2.1.1. Kaygı Türleri

Yapılan çalışmalar sonucu kaygı kavramının benzer olmayan birçok farklı türe sahip olduğu ortaya konulmuştur. Bireylerin kişisel özellikleri ve kaygı algıları bu farklılaşmayı oluşturmaktadır. Kaygı türleri aşağıda verilmiştir (Özdevecioğlu, 2003):

- Durumluk kaygı
- Sürekli kaygı
- Olumlu-olumsuz kaygı
- Dalgalanan kaygı
- Bilişsel ve bedensel kaygı
- Somatik kaygı

Durumluk Kaygı: Kişilerin içinde buldukları sıkıntılı, rahatsız edici, tedirginlik verici, stresli ve tehlikeli durumlar karşısında ortaya çıkan, kişiden kişiye düzeysel farklılıklar gösterebilen, anlık gelişen ve sürekli olmayan duygusal tepkiler durumluk kaygı olarak tanımlanmakta (Özguven, 2007; Eraslan, 2009) ve kişinin gerçek ya da gerçekmiş gibi algıladığı tehlike durumları karşısında anlık yaşanan duygu durumudur. Durumluk kaygının oluşumunda iç ve dış etmenler birlikte rol oynamaktadır (Işık, 1996).

Durumluk kaygı Spielberger'e göre, kişinin içinde bulunduğu bir olayı tehdit edici ve tehlikeli olarak algılaması, anlaşılması ve yorumlamasından kaynaklanmaktadır. Elem veren, hoş olmayan duygulanım durumu yaratan durumluk kaygıda kişi süreç içerisinde bilinci açık bir şekilde, haberdar ve uyanıktır. Geçici uyarılma durumları durumluluk

kaygıya neden olmaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2012). Öner ve Le Compte, anlık gelişen duygu durumu olan korkuyu durumluk kaygı, kaygıyı ise uzun süreli yaşadığı için sürekli kaygı olarak belirtmişlerdir (Şimşek, 1994). Durumluk kaygı süresinin uzaması sürekli kaygıyı oluşturmaktadır. Yüksek sürekli kaygı düzeyi ise durumluk kaygı düzeyinin artmasına neden olmaktadır. Kişi gerginliğe sebep olan bir durumu tehdit edici ve tehlikeli olarak algılasa durumluk kaygı düzeyi yüksek çıkacaktır (Özgüven, 2007).

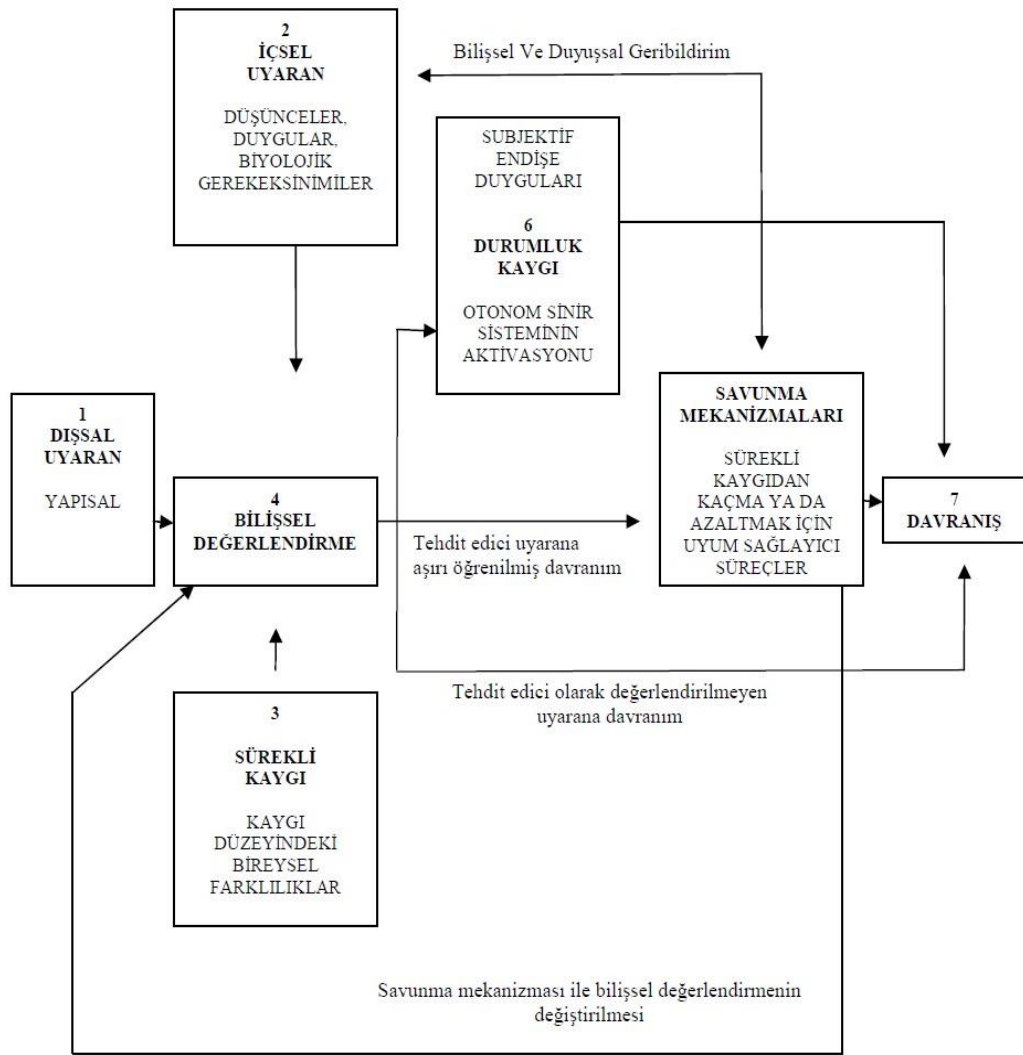
Günlük yaşantımızda anlık olarak karşılaştığımız birçok sorun durumluk kaygıyı da beraberinde getirmektedir. Meslekte çalışan kişilerin haberdar olmadığı, beklenmedik ve plansız olarak karşısına çıkan sorumluluklar, anlık gelişen ekonomik krizler ya da öğrencilerin yaşadıkları sınav stresleri gibi durumlar durumluk kaygıya örnek olarak gösterilebilir.

Sürekli Kaygı: İçinde tehdit edici bir durum olmamasına rağmen kişilerin içinde buldukları durumu tehlikeli ve tehdit edici algılamasına, kötü bir şey olacakmış gibi çıkarımlar yapmasına, dehşete kapılmasına ve günlük yaşantının stres olarak algılanmasına ve yorumlanmasına neden olan gerçek dışı duygu durumu sürekli kaygı olarak tanımlanmaktadır (Bakırcıoğlu, 2006; Sevim ve Harmancı, 1999). Sürekli kaygıda kişinin genetik özellikleri, kişilik yapısı, olayları algılama ve yorumlama biçimi, olayların kişi için taşıdığı anlam ve önem kaygının oluşmasına neden olmaktadır. Kaygı duygusu sürekli ve kronik bir biçimde yaşanmaktadır (Işık, 1996; Kuzucu, 2013).

Spielberger'e göre sürekli kaygı, durağan ve süreklidir. Sürekli kaygı düzeyi, kişinin şiddetli yapısına ve kişilik katmanlarına göre değişkenlik göstermektedir. Sürekli kaygı düzeylerinin kişiden kişiye farklılık göstermesi, bir olayın tehdit edici olarak algılanmasını ve yorumlanmasını değiştirmekte ve bu değişiklikler durumluk kaygı düzeylerini de etkilemektedir (Köknel, 2014). Scovel (1978), kişilik ile kişinin çevresindeki olaylar sonucu ortaya çıkan sürekli kaygı durumu arasında farklılıklar olduğunu savunmuştur. Sürekli kaygı düzeyi kişiden kişiye değişiklik göstermekte ve sürekli kaygı düzeyi yüksek olan kişiler, düşük olanlara göre stresli durumları daha tehlikeli ve tehdit edici algılayarak tepki oluşturmaktadırlar (Örmen, 1993). Sürekli kaygı düzeyindeki bu değişimler durumluk kaygı düzeyini de etkilemektedir (Köknel, 1987). Durumluk kaygı kinetik enerjiye benzetilerek olayın gerçekleştiği zaman diliminde ortaya

çıkmasına karşı sürekli kaygı ise potansiyel enerjiye benzetilerek her an gerçekleşebilme eğilimi olduğu belirtilmiştir (Örmen, 1993).

Kişilerin yaşadığı başarısızlıklar sonucu daha çok kaygı yaşayarak yeni başarısızlıkların oluşması, iletişim sorununa karşı iletişimsizlik yaşanması, eleştirilere karşı olumsuz yönde etkilenmeler gibi durumlar sürekli kaygıya örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 1. Durumluk kaygı ve sürekli kaygı arasındaki ilişki (Anshel, 1997).

Olumlu – Olumsuz Kaygı: Kaygının olumlu veya olumsuz olarak nitelendirilmesi kişiden kişiye değişiklik gösteren ve hayatın tüm evrelerinde etkisi olan olumlu ve olumsuz kaygı durumları olayların kişiler tarafından çıkarımları sonucunda oluşmaktadır (Seligman, 2002).

Dalgalanan Kaygı: Kaygı, hiçbir değişime uğramadan ortaya çıkmaktadır ve fiziki rahatsızlık görünümündedir (Tanoğlu, 2006).

Bilişsel ve Bedensel Kaygı: İnsan, bedeni ve akli etkileşim içinde olup bir bütünlük oluşturmaktadır (Örmen, 1993). Kaygının zihinsel bir bölümü olarak karşımıza çıkan bilişsel kaygı, kişinin negatif beklentilerinden, sıkıntılarında ve hoş karşılanmayan hislerinden bilinçli bir şekilde haberdarlığı söz konusudur (Örmen, 1993; Anshel, 1997). Bedensel kaygı ise, kişinin sinir sisteminden kaynaklı uyarılar sonucu ortaya çıkan hızlı kalp atımı, ellerde terleme, kaslarda gerginlik ve karında sancı gibi etkilerinin bulunduğu fizyolojik değişkenler olarak tanımlanmaktadır (Solmuş, 2005; Lee vd., 1993).

Libert ve Morris (1997) bilişsel kaygının ve duygusal uyarılma durumunun kaygının içine aldığını savunmuş, Endler (1978), Davidson ve Schvardz (1976) ve Borkovec (1976) yaptıkları araştırmalar ile bilişsel ve zihinsel kaygının sürekli ve durumluk kaygı için uygulanabilir olduğunu ileri sürmüşlerdir (Konter, 1996; Civan, 2010).

Somatik Kaygı: Somatik kaygı, kişilerde kalp atışlarının artması, kan basıncının yükselmesi, kas gerilimi, terleme gibi somatik fonksiyonlardaki değişimler ve belirtiler karşısında aşırı endişe duyumuna neden olmaktadır. Kişi, günlük yaşamına etki eden bu belirtilere aşırı davranışlar gösterebilmektedir. Kalp atış oranını da etkileyebilen somatik kaygı, bazı durumlarda somatik fonksiyonlarda yükselme arzu edilmemektedir (Civan, 2010).

2.1.2. Kaygı Nedenleri

Günlük yaşantılarımızda karşımıza çıkan birçok durum karamsar düşüncelerle birlikte kaygıyı da beraberinde getirmektedir. Geleceğin belirsizliği, kişisel ve mesleki sorumluluklar, çevrenin ve sosyal yaşamın etkileri, iletişim sorunları, sınavlar, işsizlik, ekonomik durumlar, meslek seçimi ve kariyer planları gibi durumların olumsuz yönleri ile karşı karşıya kalan kişiler kaygılı düşüncelere kapılmaktadırlar. Kaygıya neden olan olumsuzlukları ve belirsizlikleri kontrol altına alarak hayatımızda kontrol altında tutulabilir. Kaygı veren durumlar doğru algılanarak kararlarımızı ve başarılarımızı olumsuz etkileyen etmenler azaltılabilir.

Kişiler, belirli bir durum karşısında kaldıklarına ne olabileceğine, neyi yapıp yapmayacağına ve başkalarının onlar hakkındaki düşüncelerine karşı doğru çıkarımlarda bulunamadıkları zamanlarda kaygılı düşüncelere kapılır ve bu düşüncelerden kurtulamazlar (Köroğlu, 2013). Tabii ki de her bireyin aynı durum karşısında gösterdikleri kaygı seviyeleri farklılık gösterebilmektedir. Kişiden kişiye değişen kaygıyı tetikleyen durumlar kaygının algılanabilmesi için kaynağının ve ortaya çıkmasını etkileyen nedenlerinin bilinmesi gerekmektedir (Sürücü, 2012). İçinde bulunduğumuz durumun hangi tür kaygı yaratacağı yetiştiğimiz kültür bize öğretmektedir ve kaygı bir kültürden başka bir kültüre göre farklılık gösterebilmektedir (Cüceloğlu, 2006). Field, Psychol ve Morgan (2004)'a göre kaygının nedeni, bilinçaltının bastırılması ile olabilirken, uyarıcıların genellemesinden de kaynaklıdır. Kaygının ortaya çıkmasına yol açan ve bütün toplumlar için ortak ve geçerli kabul edilen bazı kaygı nedenleri şöyle sıralanabilir (Cüceloğlu, 2006):

- Desteğin çekilmesi: Alışagelmiş çevre kişiyi destekler niteliktedir. Alışagelmiş çevre ortadan kalktığı durumda kişi kaygı yaşamaktadır. Meslekte görev alan çalışanın tayini gibi mesleki çevre değişikliklerinin olması sonucu kişi uyum sorunu yaşayacaktır. Alışmış olduğu eski iş arkadaşları gibi destekler ortadan kalkmıştır.
- Olumsuz bir sonucu beklemek: Olumsuz sonuçların ortaya çıkacağını beklediğimiz durumlarda kaygı duyulmaktadır. Hazırlık yapmadan girilen sınavlardan olumsuz sonuçlar

beklemek, uzun süre işsizlik sorunu ile uğraşan kişinin yeni iş başvurularından da olumsuz sonuçlar beklemesi gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir.

- İç çelişki: Önemsediğimiz ve içselleştirdiğimiz düşünceler karşısında yaptığımız davranışların uyumsuzluğu sonucu stres ve gerginlik yaşadığımız kaygıdır. Topluma ve insanlığa zararlı olduğu düşündüğü kurumda çalışmak zorunda kalan birey, kendisini sürekli kaygı halinde bulmaktadır.

- Belirsizlik: Gelecekte ne olacağının öngörememek insanlık için en önemli kaygı nedenlerinden biridir. İnsanlık belirsizliği ortadan kaldırmak için bilimi, kültürü ve sosyal kurumları yaratmıştır. Belirsizlik durumu kişilerde kaygıyı doğurmaktadır. Geleceğini öngöremeyen kişiler, meslek seçimlerinde veya mesleki kariyerlerinde stres ve karamsarlık yaşayarak kaygı seviyelerini arttıracaktır.

Birbirleriyle çelişkiye düşen güdülerin kişiyi etkilemesiyle çatışma ortaya çıkmaktadır. Çatışmalar amaca yönelik davranışların yavaşlamasına ve kişinin engellenmesine yol açmaktadır. Engellenme de kaygıya neden olmaktadır (Morgan vd.,1981; Cüceloğlu, 2006). Sullivan ise, kaygıyı oluşturan nedenlerin sosyal tehlike oluşturan zamanlarda daha önemli olduğunu savunmuştur. Kişinin gelişiminde etkili olan çevre, aile ile kurulan duygu bağları, ailenin tutumu ve davranışları ve sosyal çevrenin tutarsız tavırları kaygı oluşumdaki nedenler olarak belirtmiştir (Ünal, 2006).

2.1.3. Kaygı Belirtileri

Kaygı, kişinin çevresini algılaması sonucu ve çevredeki uyarıcılara karşı verdiği içsel bir duygusal tepkidir. Kaygı hissinin sürekliliği ve şiddeti günlük yaşamı etkileyerek kişilerde fiziksel ve psikolojik değişikliklere ve rahatsızlıklara neden olmaktadır. Bu değişiklikler ve rahatsızlıklar kişilerde kaygının var olduğunun belirtileri olarak söylenebilir.

Kaygıya neden olan uyarıcıların sürekliliği ve şiddetinin artması kaygı belirtilerini arttırırken uyarıcıların kaybolması sonucu belirtiler de azalmaya

başlayacaktır (Eldoğan vd., 2018). Cüceloğlu (1996), kaygının belirtilerini nefes alıp vermede düzensizlik, nefes darlığı, terleme, titreme, gerginlik hissi, aşırı tepkide bulunma, kalp çarpıntısı, aniden sinirlenme, sürekli yorgunluk ve baş ağrısı, bel ağrısı, mide ağrısı, ishal ve kabızlık, el ayak parmaklarının soğukluğu, boyun kaslarının gerginliği olarak belirtmiştir. Günlük yaşamı etkiler seviyeye ulaşmış bu belirtiler doğrultusunda doktor muayenesi veya psikolojik destekler önerilmektedir. Işık (1996), kaygı belirtilerini bilişsel belirtiler, duygusal belirtiler, davranışsal belirtiler ve fizyolojik belirtiler olmak üzere dört ana başlıkta toplamıştır:

1. Bilişsel belirtiler: Kiş i kendisini rahatsız eden duygu ve düşüncelere kaygı duyar. Zihnin bulanık olması, çevredeki nesnelere uzak ve bulanık görme, aşırı uyanıklık hali, çevrenin gerçek dış ı görülmesi, düşünmeyi kontrol edememe, konsantrasyon kayıpları, dikkat dağınlıklıkları, objektif düşünememe, karamsar düşünceler kaygının bilişsel belirtilerine örnek olarak verilebilir.

2. Duygusal belirtiler: Kiş iyi rahatsız eden çeş itli duygulardır. Korku, endiş e, dehş ete kapılmak, tedirginlik, gerginlik, sinirlilik ve çaresizlik gibi duygular kaygının duygusal belirtilerine örnek olarak verilebilir.

3. Davranışsal belirtiler: Kaygıyı azaltma amacı güdülen davranış ların aksine kaygıyı arttırmasıdır. Kaçma, kaçınma, huzursuzluk, olaylar karş ısında donakalma, davranış ların sonuca ulaş maması kaygının davranış sal belirtilerine örnek olarak verilebilir.

4. Fizyolojik belirtiler: Organizmanın kendisini korumak için oluşturduğu savunma durumunda görölmektedir. Kalp hızında artmalar, kan basıncı değiş iklikleri, solunumda artış lar, nefes darlığı, kaslarda gerginlik, yorgunluk hissi, titreme ve terlemeler, mide ağrıları, bulantı ve kusmalar, iştahsızlık, sık idrara çıkma, cinsel problemler, sıcak ve soğuk basma, ateş basması kaygının fizyolojik belirtilerine örnek olarak verilebilir.

2.1.4. Kaygı Düzeyinin Ölçülmesi

Kaygı düzeyinin ölçülmesinde en önemli ölçek olan ve günümüzde de yaygın olarak kullanılan dereceli ölçek Spielberg, Gorsuck ve Lushene tarafından 1970’te durumluk ve sürekli kaygı düzeyini ölçmek amacıyla yirmişer sorudan oluşan iki dereceli ölçek geliştirmişlerdir. Her iki dereceli ölçek için olumlu ve olumsuz ifadeler ile birlikte 1 ile 4 arasında değişen cevap seçenekleri mevcuttur. Olumlu ve olumsuz ifadeler ayrı ayrı yazılarak hesaplar yapılır ve puanların toplamı 60 ya da üzeri olması kaygı düzeyinin çokluğunu belli etmektedir. Kaygı düzeyinin ölçülmesinde kullanılan iki dereceli ölçeğini Türkçeye Öner ve Le Compte uyarlamıştır (Köknel, 2014).

Hamilton (1959), son 72 saatte yaşanan kaygı düzeyinin belirlenmesi için 14 maddeden oluşan cevaplarının 0 ile 4 arasında değerlendirilen “Hamilton Anksiyete Değerlendirme Ölçeği” oluşturmuştur. Hamilton anksiyete değerlendirme ölçeğinin Türkçeye uyarlamasını, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Öztürk ve Uluşahin (2008) yapmıştır. Fuller ve Borich (1988), 50 sorudan oluşan öğretmenlerin mesleki kaygı düzeyinin ölçülmesine yönelik ölçek geliştirmişlerdir. Cabı ve Yalçınalp (2009) bu ölçeklerden yararlanarak mesleki kaygı ölçeğini oluşturmuşlardır.

2.1.5 Kaygı ile Başa Çıkmanın Yolları

Kişiden kişiye farklılık gösteren, stres, gerginlik, endişe, üzüntü ve korku gibi duygulara neden olan kaygı kavramı, yaşamımızın önemli bir kısmında karşımıza çıkmaktadır. Kaygı veren durumlar karşısında alınan kararlar, değerlendirmeler, hissedilen duygu ve düşünceler ile birlikte kaygı düzeyinin etkilenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle kişi kaygı ile başa çıkmak için çeşitli yöntemlere başvurmaktadır. Başarısızlıklarının araştırılmasını ve tekrarlanmamasını sağlamak için kaygı karşısında tedbir almak önemlidir. Kaygıyı azaltmak için alınan kararlar ve yapılan eylemler bazen daha fazla kaygıya da yol açabilmektedir. Kişi kaygının yerine zihinsel çaba harcayarak problemin çözümünü gerçekleştirmelidir. Problem çözümü ile kaygı arasındaki bağlantının kurulmasıyla kaygı ile gerilim arasındaki bağlantı kopacak ve kişi her kaygı veren durum ile karşılaştığında problem çözümüne gidecektir (Tallis, 2003).

Kaygı ile başa çıkma yolları, bilinçli olarak uygulanan ve farkında olmadan uygulanan teknikler olmak üzere iki temel grupta incelenmektedir. Öğrenme sonucu elde edilen davranışları içeren bilinçli olarak uygulanan teknikler, dereceli gevşeme tekniği ve kaynağı bulma tekniği olmak üzere iki temel teknik ile kaygı ile başa çıkılabilir. Farkında olmadan uygulanan tekniklere ise savunma mekanizması adı verilmektedir. Kişi kaygıyı azaltmak için bir teknik kullandığının farkında değildir. Savunma mekanizması, kişinin kaygı verici durum ile başa çıkması için baskı, neden bulma, mantığa bürüme, yansıtma, ödünleme, yüceltme, bastırma, karşıt tepki geliştirme, özdeşleşme, yer ve yön değiştirme, dışa vurma, gerileme, saplanma, soyut kavramlara bürüme, hayal dünyasından kaçma, çözülme, uyuşturma, parçalama, telafi ve itiraz gibi duygu ve durumları uygulamasını sağlayacaktır (Cüceloğlu, 2004; Geçtan, 1989). Kaygı ile başa çıkma yollarının bilişsel yöntemlerin yanında bedensel, fizyolojik gevşeme ve rahatlatıcı solunum yöntemleri de yardımcı olmaktadır. Bedensel gevşemede amaç bedenin durumuna, kasların gerginliğine, kalp hızındaki artmaya, solunum zorluğuna ilişkin hoş olmayan duyguları denetim altında almak ve bunları engelleyip kaygıyı önlemektir (Köknel, 2013). Fizyolojik alt yapımıza gevşeme tepkisini öğretebildiğimiz taktirde kaygı verici uyarıcılar karşısında bir tepki olarak kullanılabilir. Gevşeme tepkisi, kişinin doğal ve uygun solunum tekniklerini öğrenmesi ve gerçekleştirmesidir (Özer, 2011).

Uzmanlar, kaygı düzeyi yüksek düzeyde olan kişilere depresyon teşhisi koymaktadır. Bu teşhisler sonucunda kaygıyı azaltmak ve önlemek için tedavi yöntemleri geliştirilmiştir (Işık,1996; Tanhan ve Çam, 2009; Köroğlu, 2011).

2.2. Meslek Kavramı

Meslek kavramı, belirli bir eğitim sonucu elde edilen, insanlara ve topluma hizmet etme ve karşılığında para kazanma amacıyla yapılan bilgi ve becerilere dayalı iş olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2021). Kullanımı dört asır öncesine kadar dayanan meslek kavramı, yüksek sosyal statüye sahip bireylerin yerine getirebildiği öğrenilmiş iş olarak tanımlanmış fakat zamanla tanım değişerek kişilerin sosyal ve statülerine bakılmaksızın yaşamı sürdürmek için gelir sağlanan iş anlamında kullanılmaktadır (Şahin, 2011).

Meslek kişinin kimliğini belirleyen, etraftan saygı görmesini ve ilişkiler kurmasını sağlamasını, topluma ve insanlara yarar sağlayarak toplumda yer edinmesine neden olan, hizmet karşılığında kazanç sağlamak için yapılan, işe yarama duygusunu yaşatan etkinlikler bütünü olarak tanımlanmakta ve bu etkinlikler sonucunda kişi haz duyarak yaşamına yansıtılabilmektedir (Kuzgun, 2009; Kuzgun, 2000). Meslek; kişinin geçimini, işini, kazancını, sosyal çevresinin gösteren, kişilik özelliklerine nispeten uygun faaliyetlerden oluşan, kişide aidiyet duygusu hissettiren kavramdır (Üre, 2006). Kişinin toplum içerisindeki statüsünde, yapılan mesleğin büyük rolü bulunmaktadır. Eğitim sonucu kazanılan ve devamlılığı olan, kuralları toplumca belirlenmiş, kişilere hizmet etme amacıyla oluşturulan, kişinin yaşamını idame ettirebilmesine ve hizmetler sonucu para kazanmasına sebep olan uğraşı alanıdır (Yılmaz, 2007). Meslek, kişinin bilgi ve becerileri doğrultusunda öğrenme ve ustalık yolları ile kazandığı, ihtiyaçlara göre toplum tarafından oluşturulmuş faaliyetler toplamıdır (Telman, 2002).

Meslek sahibi olmak; kişilere bağımsızlık kazandırabilme, güvende hissetme, ait olma gibi manevi getirileri ve kazanç elde edilmesini sağlamaktadır (Kuzgun, 2009). Düzenli olarak yapılan üretkenlikler işi oluştururken, üretkenlik karşılığında kazanç elde edilmesiyle yapılan iş meslek niteliği kazanmaktadır (Telman, 2002). Kişinin görevlerin yürütülmesinde yaptığı etkinlikler ile gündelik yaşamın sürdürülmesindeki etkinlikler farklıdır. Mesleki beceriler resmi, planlı ve eğitim ortamlarında kazanılmaktadır (Kuzgun, 2011).

2.2.1. Meslek Seçimi

Meslek seçimi, kişinin tercih ettiği ve beğendiği meslekler arasından birisini seçerek karar vermesi ve bunun için çaba göstermesi olarak tanımlanmakta ve kişi kararını verirken mesleğe girme olasılığını da göz önünde bulundurması gerekmektedir (Kuzgun, 2011). Seçilen meslek, kişinin çalışma yaşamındaki başarısını, yaşam biçimini, yaşam yerini ve kimlerle etkileşim kuracağını belirlemekte en önemli faktördür (Kuzgun, 2004). Fakat kişilerin meslek seçimindeki temel önceliği kısa sürede işe yerleşebilmektir (Çeliköz ve Çetin, 2004).

Meslek seçimini etkileyen faktörler şunlardır (Pişkin, 2012):

- İlgi ve Yetenekler
- Aile ve Çevre
- Ekonomik ve Sosyo-Ekonomik Düzey
- Cinsiyet

Meslek Seçiminde İlgi ve Yetenekler: Kişilerde yaş faktörünün ilerlemesiyle kişi, kendisini ve meslekleri yaşantılarıyla daha iyi tanımakta, mesleğe girme olanağını, ilgi ve yeteneklerini daha fazla dikkate almaya başlamaktadır. Kişilerin ilgi ve yeteneklerini daha eğitim yıllarında tanımaları meslek seçiminde de ilgi ve yeteneklerini dikkate almalarında yardımcı olabilmektedir (Kuzgun, 2000). Kişilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olarak meslek seçmeleri amacıyla kurulan mesleki rehberlik hizmetleri, kişinin çeşitli ilgi ve yeteneklerinin ölçülmesiyle etkili bir şekilde kullanılmaktadır (Kuzgun, 2011).

Meslek Seçiminde Aile ve Çevre: Ülkelerin değişimine ve gelişimine paralel olarak, çevrenin ve ailenin mesleki alanda yönlendirmeleriyle meslek tercihlerinde de değişimler yaşatmaktadır. Bu yönlendirmeler daha çok gelir getirmesi beklenen meslekler üzerinde eğilimlidir. Kişinin o mesleği sevip sevmemesi, ilgi ve yetenekleri, mesleğin gerektirdiği ruhsal, biyolojik ve fiziksel donanımlara sahip olup olmaması bir yana bırakılarak tercihler yapılmaktadır (Kuzgun, 2011).

Meslek Seçiminde Ekonomik ve Sosyo-Ekonomik Düzey: Meslek seçiminde ülke ekonomisinin, ülke ekonomisinin yapısı içindeki mesleklerin ve bu mesleklerin gelecekteki durumlarının iyi değerlendirilmesi ve sağlıklı yönlendirmeler yapılması gerekmektedir (Telman, 2002). Toplumlarda ekonomik ve eğitim düzeylerini, benimsenen değer sistemlerini ve yaşam biçimlerini birbirinden ayıran sosyal sınıflar olarak adlandırılan gruplar bulunmaktadır. Meslek seçimini etkileyen en önemli faktör ekonomik durumdur (Kuzgun, 2011).

Meslek Seçiminde Cinsiyet: Toplumda icra edilen çeşitli mesleklerde kadın ve erkek oranlarının dengesiz dağılımda olduğu görülmektedir (Kuzgun, 2000). Ülkenin

gelişmesindeki en büyük etmen kadın nüfusunun eğitilmiş olmasıyla gerçekleşebilmektedir. Toplum tarafından kadınların hangi alanlarda ne ölçüde eğitim görmesi ve hangi mesleklerde çalışmasına uygun olduğu üzerine görüşleri sürülmüştür (Kuzgun, 2011).

2.2.2. Meslek Gelişimi

Kişinin doğumuyla başlayıp emekliliğine kadar gelişimsel bir süreç izleyen meslek gelişimi, kişilik gelişimine paralel ve hiyerarşik bir yapı içerisinde olup sosyal, duygusal ve zihinsel gelişim gibi kişinin gelişiminin bir yönü olduğu Nelson ve Jones (1982) tarafından belirtilmiştir (Super, 1957; Bohn ve Martin, 1966).

Super (1963) kişinin meslek gelişimi doğrultusundaki ilerleme hızı ve gelişim sürecindeki yaşına uygun mesleki görevleri yerine getirmesi mesleki olgunluk olarak tanımlanmaktadır (Fouad ve Keeley, 1992). Her bir mesleki gelişim evresi için kişilerden beklenen bazı görevler bulunmaktadır ve bu görevlere “Mesleki Gelişim Görevleri” denilmektedir (Super, 1957).

2.3. Kariyer Kavramı

Kariyer, uzun dönemde düzenli olarak planlanmış, kişinin ailesini ve boş zaman uğraşlarını da kapsayan yaşam boyunca gerçekleştirilen toplumsal etkinliklerdir (Ataol, 1989; Akat ve Budak, 1994). Werther ve Davis (1989)’e göre kişinin yaşamı boyunca içinde bulunduğu tüm işler bir kariyerdur. Bir başka tanımda ise kişinin çalışabileceği yıllar boyunca, sürekli olarak meslek alanında adım adım ilerlemesi, mesleğe yönelik tecrübe ve yetenek kazanması ve faaliyetlerle ilgili algıladığı tutum ve davranışlar bütünü kariyer olarak tanımlanmaktadır (Tortop, 1994; Can, 1999).

Kariyer nesnel ve öznel kariyer olmak üzere iki yönlü bir kavram olarak ele alınmaktadır. Kişinin meslek yaşamı sürecindeki her türlü başarısı nesnel kariyer olarak tanımlanmaktadır. Öznel kariyer ise kişinin meslek yaşamı sürecinde kariyerini ve işini bireysel olarak değerlendirmesidir (Çalık ve Ereş, 2006). Öznel kariyerde, kişi mesleki becerilerini geliştirerek bir kariyer elde edebilmektedir. Nesnel kariyer ise kişinin kendi

durumunu algılamasıyla ilgili olup kariyer sürecinde bu algılanmalar değişikliği gösterebilmektedir (Nelson ve Quick, 1997).

2.3.1. Kariyer Gelişimi

Kariyer gelişimi, kişinin hedeflerine ulaşması için belirli plan doğrultusunda hareket ettiği etkinlikler süreci olarak tanımlanmaktadır (Can, 1999; Yerlikaya vd., 2021). Kariyer gelişimi, performansın yüksek düzeye çıkmasını ve örgüt içerisinde iş tatmininin artmasını sağlayan önemli bir unsurdur. Kişinin kariyer gelişimi ile sahip oldukları bilgi, beceri, deneyim ve yeteneklerinin gelişimi örgütün sunduğu gelişme imkanları ile uyum içerisinde. Örgüt kariyer gelişimi hedefi ile içerisinde barındırdığı çalışanlarını en verimli bir şekilde kullanmak istemektedir (Sümer, 1999). Kariyer gelişimi sürecinde çalışanların; sahip oldukları beceri ve yeterliliklerini bilmeleri, üstlerinden ne tür bir destek isteyeceklerini belirlemeleri, bir destek talep etmeleri, yeni sorumlulukları üstlenebilecek şekilde kendilerini hazırlamaları gerekmektedir (Acar, 2000).

2.4. Mesleki Kaygı

Bireysel yaşamda ve iş yaşamında kişiler başarıyı elde etmek için sürekli rekabet halindedir ve rekabet beraberinde mesleki anlamda kaygıya neden olmaktadır (Dilmaç, 2010; Uludağ vd., 2014; Dursun ve Karagün, 2012). Kişilerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmek istediği mesleğine karşı yaşayacağı belirsizlikler ve zorluklar sonucu duyulan endişe durumu mesleki kaygı olarak tanımlanmaktadır (Gerçek, 2018).

İyi bir meslek sahibi olabilmek için küçük yaşlardan itibaren başlayan eğitim basamakları kişileri mesleki anlamda beklenti içerisine sokmaktadır (Güler ve Sezgin, 2019). Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin eğitim aldığı mesleğe yönelik eğitim yaşamında ve çalışma hayatında karşılaşılan stres yaratıcı durumlar mesleki kaygı düzeyini önemli bir şekilde etkileyebilmektedir. Kişilerin mesleğine yönelik yaşadıkları kaygı düzeylerinin düşük veya yüksek olması başarısızlık, karar almada zorluk ve performans değişiklikleri gibi durumlar yaratabilmektedir. Kişinin yeterince kendisini tanıyamaması,

yeterli ilgi, bilgi ve tecrübeye sahip olmaması, bilgilerini ve deneyimlerini kullanamaması, bilgi ve deneyimlerin meslekte karşılaşılan sorunlar ile arasındaki uzaklık mesleki kaygı düzeyini arttırmaktadır (Çubukçu ve Dönmez, 2011; Kurtuldu ve Ayaydın, 2010; Özdemir ve Büyükgöze, 2016). Mesleğin çalışma koşullarına ve değişkenlerine göre kişilerde mesleki kaygılar da değişebilmektedir. Literatüre bakıldığında ise öğrencinin seçtiği bölüm, okul başarısı, cinsiyeti, ekonomik durumu gibi değişkenler mesleki kaygıyı etkileyen faktörler olarak belirtilmektedir (Donmuş vd., 2017; Baltacı vd., 2012).

Literatüre bakıldığında, mesleki kaygı ile ilgili olarak ülkemizde en fazla öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmalara rastlanmaktadır. Öğretmen adaylarının mesleki kaygılarını ben merkezli, görev merkezli ve öğrenci merkezli olmak üzere üç alt boyutta toplayan Fuller (1969), mesleki kaygının belirli zamanlarda belirli noktalarda yoğunlaştığını belirtmiştir (Taşgın, 2006).

2.5. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu, kişinin beklentileri ile sahip olduğu gerçek durumlarla karşılaştırılmasıyla ortaya çıkan sonuç olarak tanımlanmaktadır (Özer ve Karabulut, 2003). Kişinin bütün yaşamını ve yaşamının boyutlarını içeren yaşam doyumu, olumlu duygunun olumsuz duyguya egemen olması sonucu, mutluluk, heyecan ve moral gibi duygular ile iyi olma halini ifade etmektedir (Vara, 1999; Aksayan vd., 1998; Neugarten vd., 1961).

Yaşam doyumu, kişinin mesleğini gerçekleştirdiği zamanlarda ve diğer zaman dilimlerinde yaşamına gösterdiği, kendi yaşamına değer biçtiği duygusal tepkiler ve tutumlardır (Köker, 1991; Hong ve Giannakopoulos, 1994). Yaşama yüklenen anlam, yaşamdan alınan mutluluk, hedeflere ulaşmada uyum, pozitif kimlik, fiziksel olarak iyi hissetmek, ekonomik güvenlik ve sosyal ilişkiler kişilerin yaşam doyumlarını etkileyebilmektedir (Schmitter, 2003). Kişinin kendi yaşamında sahip olduğu genel yargılara ve değerlendirmelere, yaşanılan çevreye hoşnut olup olmadığına ilişkin yaptığı genel bilişsel değerlendirmeler olarak tanımlanan yaşam doyumu öznel bir nitelik taşımaktadır (Diener vd., 1985). Öznel iyi oluş düzeyinin yükselmesi olumlu duygunun olumsuz duyguya egemen olmasını sağlayarak yaşam doyumunun da artmasına neden

olacaktır (Suldo ve Huebner, 2006). Bununla birlikte istek ve başarılar arasındaki uyumun fazla olması kişinin yaşam doyumunu da o denli arttıracığı belirtilmiştir (Diener vd., 2003). Yaşamda kazanılan başarılar kişinin yeni standartları ve istekleri benimsemesine yol açacaktır (Pavot ve Diener, 1993).

Yaşam doyumunu hem bireysel hem de toplumsal gelişim için önemlidir. Sağlıklı toplumlar sağlıklı bireylerden oluşmaktadır. Yaşamdan doyum alan kişi üretkenliğini arttırarak gelişen sağlıklı toplumu oluşturacaktır.

2.5.1. Yaşam Doyumunu Etkileyen Değişkenler

Yaşam doyumunu sosyo demografik değişkenlerden (yaş, cinsiyet, çalışma, eğitim, din gibi) etkilendiği ifade edilmektedir (Özer ve Karabulut, 2003). Yaşam doyumunu etkileyen değişkenlerden yaş değişkeni üzerine yapılan önceki çalışmalara bakıldığında, gençlerin yaşlılardan daha mutlu olduğu sonucuna varılırken son araştırmalarda yaş değişkeni ile mutluluk arasında bir ilişkinin olmadığı belirtilmektedir. Cinsiyet değişkenine bakıldığında kadınların erkeklere göre daha fazla olumsuz duygu içerisinde olmasına rağmen daha fazla yaşamlarından haz duydukları belirtilmektedir. Yapılan çalışmalarda cinsiyet ile yaşam doyumunu arasında çok az bir fark olduğu görülmektedir. Gelir farklılıklarının olması ve işsizlik gibi değişkenlerin yaşam doyumunu etkilediği ve yapılan araştırmalarda bir işle uğraşmakta olan yaşlı bireyin yaşam doyumunu düzeyinin oldukça yüksek düzeyde olduğu ifade edilmektedir. Yaşam doyumunu etkileyen değişkenlerden bir diğeri olan eğitim, kadınların yaşam doyumunu daha çok olumlu yönde etkiler oluşturduğu belirtilmiştir. Din değişkenine bakıldığında ise kişinin dine verdiği değer yaşam doyumunu ile olumlu ilişki içerisinde olduğu ifade edilmektedir. Evli ve aile sahibi olmanın yaşam doyumunu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirtilmektedir (Özer ve Karabulut, 2003; Vara, 1999).

2.5.2. Yaşam Doyumunun Ölçülmesi

Yaşam doyumunun ölçülmesinde tek maddeli ölçekler ve çok maddeli ölçekler kullanılmaktadır. Tek maddeli ölçekler, yaşam doyumunun tüm yönlerini kapsamayı

daha çok mutluluk durumunu ölçerken çok maddeli ölçekler ise yaşlı bireyler için üretilmiş olup bireyin duygu ve yaşamına ilişkin bilişsel değerlendirmeleri kapsamaktadır. Yaşam doyumu çalışmalarında temelde aranan bütün yaşama ilişkin genel yargılardır. Yaşam doyumunun ölçülmesinde değişik zaman dilimlerinde meydana gelen farklılaşmaların bilinmemesi eksikliklerdir (Vara, 1999).

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde mesleki kaygı ve yaşam doyumu kavramlarıyla ilgili ülkemizde ve dünyada yapılmış araştırmalar yer almaktadır.

2.6.1. Mesleki Kaygı ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda alanyazına bakılarak mesleki kaygı kavramıyla ilgili ülkemizde ve dünyamızda yapılan araştırmalar yer almaktadır.

Türkiye’de Yapılmış Mesleki Kaygı ile İlgili Araştırmalar

Bozdam (2008), araştırmasında öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin ortaya çıkarılmasını amaçladığı çalışmasında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesine sayısal, sözel ve yabancı dil puan türü ile öğrenci alan bölümlerin öğrencilerinden oluşan 400 katılımcıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Yapılan araştırma sonucunda öğretmen adaylarının orta seviyede kaygı düzeyine sahip olduğu, öğrencinin cinsiyeti ve yetiştiği yer ile mesleki kaygının etkilenmediği fakat öğrencinin yaşı ve eğitim alanlarının mesleki kaygı için önemli olduğu bulunmuştur.

Türkdoğan (2014), araştırmasında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında öğretmen adayı kaygı ölçeğini kullanmıştır. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören 457 öğretmen adayına uygulanan çalışma, öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri ile mesleği tercih etme nedenleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna

varılmıştır. Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri branşa istekli olarak başvuranların mesleki kaygı düzeylerinin yüksek seviyede olduğu görülürken branşa isteksiz olarak başvuranların ise mesleki kaygı düzeylerinin düşük seviyede olduğunu belirtmiştir.

Bilgici ve Deniz (2016), okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesine yönelik yaptıkları çalışma, Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 201 okul öncesi öğretmen adayından oluşmaktadır. Tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışma sonucunda, 18-19 yaş arasında olan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin diğer yaş gruplarına göre daha düşük seviyede olduğu sonucuna varılmıştır. Mesleki kaygı düzeyinin en yüksek düzeyde olduğu değerler son sınıfta öğrenim gören okul öncesi öğretmen adaylarıdır. Öğretmenlik lisesi veya kız meslek lisesi mezunu olan okul öncesi öğretmen adaylarının diğer liselerden mezun olan öğretmen adaylarına göre mesleki kaygı düzeylerinin daha düşük seviyede olduğu sonucuna varılmıştır.

Kocabaş ve arkadaşları (2021), tıp eğitimi son sınıf öğrencilerinde anksiyete ve mesleki kaygı düzeyinin değerlendirilmesi üzerine yapılan aile hekimliği uzmanlık çalışmasında aile, iş ve sosyal hayatı olumsuz yönde etkileyen kaygıya neden olabilecek faktörleri ve bu konuda alınabilecek önlemlerin saptanması amaçlanmıştır. Beck Anksiyete Ölçeği ve Mesleki Kaygı Ölçeği kullanılarak yapılan araştırma tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinden oluşan 210 katılımcıdan oluşmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde düşük seviyede kaygı ve orta düzeyde mesleki kaygıya ve hekim adaylarının günlük hayatlarındaki anksiyetelerinin önemli bir bölümünün mesleki kaygıları neticesinde geliştiği bulunmuştur.

Kara (2020) gerçekleştirdiği çalışmasında, müzik öğretmeni adaylarının kişilik özellikleri ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla, Doğu Anadolu Bölgesi illerinde bulunan eğitim fakültesinde öğrenim gören 445 öğrenci örneklemini oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışma sonucunda, müzik öğretmeni adaylarının kişilik özellikleriyle mesleki kaygı düzeyleri arasında ilişkinin bulunmadığı, görev merkezli ve öğrenci/iletişim merkezli kaygı arasında, görev merkezli ve meslektaş/veli merkezli kaygı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Özbay (2022), uzaktan eğitimle ders veren öğretmenlerin dijital yeterlilikleri ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışma, Erzurum iline bağlı olan ortaokullarda görev yapan 169 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Toker vd. (2021) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Eğitimciler için Dijital Yeterlik Ölçeği" ve Köklükaya ve Yıldırım (2016) tarafından geliştirilen "Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Kaygı Ölçeği" çalışmada kullanılmıştır. Elde edilen verilere göre, öğretmenlerin dijital yeterlilik düzeylerinin düşük olması mesleki kaygı düzeylerinin yüksek seviyede olmasını etkilediği, mesleki kaygı ile cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve branş arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Atasoy (2023), araştırmasında beden eğitimi öğretmen adaylarının ve diğer öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik algıları ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla, Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretmen adayları ve Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören beden eğitim öğretmeni adayları olan 447 öğrenci örneklem grubunu oluşturmaktadır. "Öğretmen Adaylarına Yönelik MKÖ" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri ile gelir durumu, cinsiyet ve bölüm değişkenleri arasında anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Beden eğitimi öğretmen adaylarının ve öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri ile öz yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

Vardarlıoğlu (2023), İngilizce öğretim görevlilerinin işle bütünleşmesi ve mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, 230 katılımcıya anket uygulanması sonucu katılımcıların mesleki kaygı düzeyleri orta düzeyden biraz düşük düzeyde bulunurken katılımcıların işle bütünleşme düzeyleri yüksektir. İşle bütünleşme düzeyi ile mesleki kaygı düzeyi arasında negatif yönde düşük bağlantı bulunmuştur. Katılımcıların işle bütünleşme ve mesleki kaygı düzeyleri ile yaş, cinsiyet, mesleki tecrübe ve kariyer seçimi arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Yurtdışında Yapılmış Mesleki Kaygı ile İlgili Araştırmalar

Fuller (1969), öğretmenlik mesleğine ilişkin mesleki kaygıları belirlemek için yaptığı çalışmada mesleki kaygıları; ben merkezli kaygı, görev merkezli kaygı ve

öğrenci merkezli kaygı olmak üzere üç grupta toplamıştır. Mesleğini başarıyla devam ettirmek isteyen öğretmenin kişisel merkezli kaygısı içsel dünyasıdır. “Öğretmenlik bana göre bir meslek mi?”, “mesleğimi her gün nasıl yapacağım?” gibi sorulara kişisel merkezli kaygı basamağında cevap aranır. Mesleki kaygının bir diğer basamağı olan görev merkezli kaygı ise bireyin öğreticiliğini içerir. Başarıyla öğretim yöntemlerini uygulamak isteyen öğretmen, “Farklı sınıf ortamlarında eğitim ve öğretim nasıl yapılır?”, “Alanımdaki yeni materyalleri, teknikleri ve fikirleri nasıl edinebilirim?” sorularına cevap aramaktadır. Öğrenci merkezli kaygı basamağında ise öğretmen öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarına yoğunlaşarak “Öğrencilere nasıl yardımcı olabilirim?”, “Hayat-boyu öğrenmeyi nasıl sağlayabilirim?” sorularına cevap aramaktadır (Dursun ve Karagün, 2012). Öğretmenlerin mesleki kaygı düzeyini ölçmede kullanılan ölçeklerde çoğunlukla Fuller (1969) ile Fuller ve Bown (1975)’un çalışmaları kullanılmıştır. Daha sonrasında Fuller ve Borich (1988) 50 maddeden oluşan Öğretmenlik Kaygı Ölçeğini geliştirmişlerdir. Wagner (2008), mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin mesleki kaygı düzeylerinin deneyimli öğretmenlere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varmıştır.

Wagner (2009), aday öğretmenlerin mesleki stresi ve başa çıkma kaynakları adlı çalışmasında eğitim alanında yeni olan öğretmenlerin veya stajyer öğretmenlerin stres düzeylerini hangi faktörlerin etkilediğini, demografik özelliklerin stres düzeyi ile ilişkisini ve öğretmenlerin mesleki stres ile hangi başa çıkma kaynaklarını belirlediğini amaçlanmıştır. Mesleki Roller Anketi kullanılarak gerçekleştirilen çalışma 91 kişiden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, deneme sürecindeki öğretmenler diğer öğretmenlere göre daha fazla stres altında oldukları belirtilirken önceliklerinin, beklentilerinin ve değerlendirme kriterlerinin net olması nedeniyle daha yüksek düzeyde stres yaşamaktadırlar. Stresle başa çıkma konusunda etrafındaki kişilerden daha fazla destek görmek, yardım almak ve kişisel aktiviteleri tamamlamak stresi hafiflettiği belirtilmiştir.

Freitas vd. (2014), profesyonel hemşirelerde fiziksel aktivite programlarının anksiyete, depresyon, mesleki stres ve tükenmişlik sendromuna etkisini belirlemek için gerçekleştirdikleri çalışmada, 21 hemşireye Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Envanteri, İş Stresi Ölçeği ve yaşam kalitesini belirlemek için yarı yapılandırılmış bir anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, işyerindeki

fiziksel aktiviteler ile kaygı, depresyon, tükenmişlik veya mesleki stres arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Fakat iş yerindeki fiziksel aktiviteler hemşirelerin sağlık algılarında ve işle ilgili yaşam kalitesinde iyileşme olduğu sonuç olarak elde edilmiştir.

Lee vd. (2015), Güney Kore’li kadın imalat işçileri arasında kaygı belirtileri ve mesleki stres ile kaygı belirtileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan çalışmada, 1141 kadın işçiye Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi, Kore Mesleki Stres Ölçeği ve Beck Anksiyete Envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Güney Kore’li kadınlarda anksiyete belirtilerinin yaygınlığı %15.2 olarak bulunmuştur. Güney Kore’li kadın imalat işçileri arasında kaygı belirtileri ile psikososyal çalışma ortamından kaynaklanan mesleki stres arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Maran vd. (2015), polis memurlarında mesleki stres, kaygı ve kaygı ile başa çıkma yolları üzerine gerçekleştirdikleri çalışmada, Kuzey İtalya’da çalışan 617 polis memurlarının yaşadığı stres düzeyi ile mesleki kaygı açısından sonuçları ölçmek istenmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, kadın polis memurları erkek polis memurlarına göre daha yüksek düzeyde mesleki stres ve kaygı düzeyine sahip olduğu belirtilmiştir.

Desoukly ve Allam (2017), Mısırlı öğretmenler arasında mesleki kaygı, stres ve depresyon yaygınlığının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma, 568 Mısırlı öğretmen katılımcıdan oluşmaktadır. Kişisel veri anketi, Mesleki Stres Endeksi ve Beck Depresyon Envanteri ölçekleri katılımcılara uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, 40 yaş ve üstü öğretmenlerde, kadın öğretmenlerde, ilkökul öğretmenlerinde, maaşı yetersiz öğretmenlerde, öğretmenlik deneyimi yüksek olan kişilerde ve iş yükü fazla olan öğretmenlerde kaygı ve depresyon dereceleri anlamlı derecede yüksek olduğu belirtilmiştir.

Golonka vd. (2019), depresyon ve kaygının mesleki tükenmişliğe etkisi üzerine gerçekleştirdikleri çalışmanın amacı, iki farklı tükenmişlik ölçüsünün örgütsel ve bireysel değişkenlere göre analiz edilerek karşılaştırılmasıdır. Polonya’nın Krakow kentinde bulunan Jagiellonian Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Enstitüsünde öğrenim gören 100 öğrenci ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda, organizasyonel değişkenlerin yanında

bireysel özelliklerde mesleki tükenmişlik üzerinde önemli bir rol oynamakta olduğu ve depresyonun mesleki tükenmenin önemli belirleyicisi olduğu belirtilmiştir.

Yue vd. (2023), Çin'in çifte azaltma politikasının neden olduğu öğretmenlerin mesleki kaygısı ve temellendirilmiş teori üzerine gerçekleştirdikleri çalışma, temellendirilmiş teoriye dayanarak, 45 ilkokul ve ortaokul öğretmeni ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, çifte azaltma politikasının öğretmenlerin mesleki kaygılarına neden olduğu, öğretmenler öz düzenleme konusunda ne kadar çok ısrar etselerde çifte azaltma politikasının neden olduğu mesleki kaygılara temelden çözümlenmenin zor olduğu sonucuna varılmıştır.

Ernes ve Wanasida (2023), mesleki stres, kaygı, işe bağlılık ve algılanan örgütsel desteğin COVID-19 pandemisi sırasında XYZ Hastanesinde çalışan hemşirelerde inovasyon çıktıları üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışma, 160 hemşireden oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, yenilikçi davranışın yenilik çıktıları üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu, mesleki stresin ve mesleki kaygının yenilikçi davranış üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Gunnarson vd. (2023), depresyon ve kaygısı olan kişilerde mesleki performans sorunlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma, sağlık hizmetleri ve genel ruh sağlığı bölümlerinde yaşları 18-65 arasında olan depresyon ve anksiyete hastası olan toplam 118 katılımcıdan oluşmaktadır. Betimsel istatistikler ve yönlendirilmiş içerik analiz ile analiz edilen veriler sonucunda, katılımcıların mesleki performans düzeylerinin düşük düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

2.6.2. Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda alanyazına bakılarak yaşam doyumu kavramıyla ilgili ülkemizde ve dünyamızda yapılan araştırmalar yer almaktadır.

Türkiye’de Yapılmış Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar

Karataş (1988), yaşlılarda yaşam doyumunu etkileyen etmenler üzerine yaptığı yüksek lisans çalışmasında huzur evinde yaşayan yaşlıları yakından tanımayı, bu yaşlıların yaşam doyum düzeylerini ve yaşam doyum düzeylerini etkileyen etmenleri ortaya koymayı amaçlamıştır. İlişkisel tarama modeli ve yaşam doyum ölçeği kullanılarak yapılan araştırma Ankara Seyranbağları huzurevinde kalan ve akli dengesi yerinde olan 40 erkek, 57 kadın olmak üzere toplam 97 katılımcıdan oluşmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda yaş değişkeninin erkek katılımcıların yaşam doyum düzeylerini ve kadın katılımcıların ise olumlu ben imgesine sahip olmaları şimdiki yetersizliklerine rağmen kendilerini değerli bulmaları üzerinde önemli bir etken olduğu, ilçe doğumluların kendilerine karşı daha olumlu duygular beslediğine karşın köy doğumluların kendilerine karşı daha olumsuz duygular besledikleri, erkek deneklerin yaşam doyum düzeylerini gelir düzeylerinin etkilediği, kadın ve erkek katılımcıların sağlık sorunlarının olmamasının yaşam doyum düzeylerini yükselttiği, kadın katılımcılarda etkinlik düzeyinin yaşamın her boyutunda olumluluğu arttırdığı bulunmuştur. Katılımcıların öğrenim durumu, meslek, gelir sağlama kaynakları, gelirin yeterli olup olmaması, medeni durum, çocuk sahibi olma, yerleşim birimi ve huzurevinde kalma süresi ile ilgili değişkenlerin katılımcıların yaşam doyum düzeyleri üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur.

Köker (1991) yüksek lisans çalışmasında, 17-21 yaş grubunda bulunan normal, sorunlu ve nörotik belirti gösteren ergen bireylerin yaşam doyum düzeylerinin saptamak ve yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği belirlemek amaçlanmıştır. Yaşam doyum ölçeği kullanılarak yapılan araştırma Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ergen Bölümüne başvuran 17-21 yaş grubunda bulunan 56 katılımcıdan oluşmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda normal grupta bulunan ergenlerin sorunlu ve nörotik gruptaki ergenlere göre daha doyumlu olduğu, yaş açısından ise herhangi bir farklılığa rastlanmazken kadınların erkeklere göre daha doyumlu olduğu bulunmuştur.

Vara (1999), yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumunu ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışma, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi’nde yoğun bakım hemşireliği yapan 100 katılımcıdan oluşmaktadır. Yapılan

araştırma sonucunda, yaşam doyumu düzeylerinin en çok ücret boyutunda en az ise yapılan işlerin içeriği boyutunda sağladıkları sonucuna varılırken hemşirelerin mesleği uygun bulup bulmaması yaşam doyumu üzerinde etkili değişkendir. Hemşirelerin yaş, medeni durum, mesleki kıdem ve işten ayrılma düşüncesi gibi demografik değişkenler ile yaşam doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Eren (2008), onkoloji hemşirelerinin iş doyumu ve yaşam doyumunun incelenmesi üzerine yaptığı çalışmada, Onkoloji Hemşireliği Derneğine üye olan 115 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırma sonucuna bakıldığında, hemşirelerin evli, devlet hastanesinde çalışması, 16 yıl ve üzeri deneyim sahibi olması, lisansüstü eğitim alması, ailede bakım gereksinimi olması yaşam doyumu düzeyleri ile yüksek derecede anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada yaşam doyumu ile iş doyumu arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu, lisansüstü eğitim düzeyine sahip hemşirelerin içsel ve genel doyum değerlerinin yüksek derecede anlamlı olduğu saptanmıştır.

Aydın (2019), çalışan bireylerde yaşam doyumu, mesleki tükenmişlik ve dini başa çıkma arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçladığı çalışmada, Mesleki Tükenmişlik Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Dini Başa Çıkma Ölçeğini kullanmıştır. Farklı illerde yaşayan ve farklı yaş, meslek ve eğitim durumuna sahip olan 286 katılımcıdan oluşan araştırma sonucunda, yaşam doyumu ile olumlu dinî başa çıkma arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Tekeli (2022), üniversite öğrencilerinin gelecek kaygısının yaşam doyumu ve romantik ilişkiler üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan 320 üniversite öğrenci örneklemini oluşturmaktadır. Çok boyutlu ilişki ölçeği, Beck umutsuzluk ölçeği ve yaşam doyumu ölçeği kullanıldığı çalışma sonucunda, öğrencilerin yaşam doyumu ve gelecek kaygısı arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Çalışmada ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlama, dışsal ilişki kontrolü ve gelecek kaygısı değişkenleri arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuştur. İlişkide kendine güven, ilişki girişkenliği, içsel ilişki kontrolü ve yaşam doyumu değişkenleri arasında olumlu yönde ilişki bulunurken gelecek kaygısı değişkenleri ile olumsuz yönde ilişki bulunmuştur.

Gökcek (2022), öğretmenlerde kültürel zeka düzeylerinin yaşam doyumu ve iş performansları ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirdiği çalışma, ilişkisel bir araştırmadır. Doğu Anadolu bölgesinin bir ilinde görev yapmakta olan 300 öğretmenin katılım gösterdiği çalışmada kültürel zeka ölçeği, yaşam doyumu ölçeği ve iş doyumu ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğretmenlerin kültürel zeka düzeyleri ile iş performansı üzerindeki etkisinde yaşam doyumu düzeyinin etkisi olmadığı, kültürel zeka, iş doyumu ve yaşam doyumunun cinsiyete göre değişmediği sonucuna varılmıştır. Kültürel zeka ve yaşam doyumunun yaşa göre anlamlı değişiklik göstermediği bulunurken iş performansı ile yaş değişkeni arasında farkın anlamlı olduğu saptanmıştır.

Celep (2023), okul öncesi öğretmenlerin öğrenilmiş çaresizlik, yaşam doyumu ve iş doyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla, 104 okul öncesi öğretmeni ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada betimsel ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, öğrenilmiş çaresizlik ile yaşam doyumu arasında ilişki bulunmamış ve dışsal kontrol edilemezliğin yaşam doyumunu etkilemediği sonucuna varılırken içsel kontrol edilemezliğin yaşam doyumunu azalttığı saptanmıştır. Öğrenilmiş çaresizliğin iş doyumunu azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bilici (2023), ilkokul öğretmenlerinde psikolojik iyi oluş, depresyon, stres, anksiyete, stres ile başa çıkma tarzlarının ve yaşam doyumuyla ilişkisini belirlemeye yönelik gerçekleştirdiği çalışmasında, 395 ilkokul öğretmenine Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği Kısa Formu, Yaşam Doyum Ölçeği, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ilkokul öğretmenlerinin psikolojik iyi oluş düzeyi arttıkça, stres ile olumlu baş etme tarzları ve yaşam doyumu düzeyleri artmış, depresyon, stres, anksiyete ve stres ile olumsuz baş etme tarzları azalmıştır.

Yurtdışında Yapılmış Yaşam Doyumu ile İlgili Araştırmalar

Campbell (1976), bireylerin maddi kazanç ve ekonomik açıdan yaşam doyumunu araştırdığı çalışmasında, ekonomik açıdan farklı refah seviyesinde gören bireylerin yaşam doyumu düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Campbell ve arkadaşları

1976'daki çalışmada yaş değişkeninin arttıkça, yaşam doyum düzeyinin azaldığını ifade etmişlerdir.

Joong (1995), 82 erkek ve 105 kadın katılımcının arasında boş zamanların niteliğine dair yaptığı çalışmada boş zamanların tatmin edici geçirilmesinin yaşam doyumuna direkt bir katkısı olduğunu bulmuştur. Çalışan bayanların yaşam doyumuna üzerine araştırma yapan Nalphoz (1996), benlik saygısı ve rol çatışması ile medeni durum ve yaş arasındaki ilişkiyi araştırmış ve sonuç olarak yaşam doyumuna ve rol çatışması ile medeni durum arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır.

Bernarto vd. (2020), Endonezyalı öğretmenlerde dönüşümcü liderliğin etkisi, algılanan örgütsel destek, yaşam doyumuna yönelik iş doyumuna düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma, kartopu yöntemiyle belirlenen 127 okul öğretmenine elektronik ortamda anket uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, dönüşümcü liderliğin algılanan örgütsel algı üzerinde olumlu etkisi olduğu ve algılanan örgütsel desteğin iş tatmini ve yaşam doyumuna üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır. İş tatmininin yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Szceśniak ve Tułeczka (2020), Aile İşleyişi Ve Yaşam Doyumu: Duygusal Zekanın Aracılık Rolü çalışması, %86'sı kadınlardan oluşan 204 katılımcıdan oluşmaktadır. Aile işleyişini, hayattan memnuniyeti ve duygusal zekayı ölçmek için çevrimiçi forumlar kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, yaşam doyumuna ile duygusal zekanın birbiriyle ilişkili olduğu, uyum, esneklik, iletişim ile aile memnuniyeti arasında olumlu ve anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Clark ve Lepinteur (2022), Avrupa'da Pandemi Politikası ve Yaşam Doyumu çalışması, 2020 yılı boyunca Fransa, Almanya, İtalya, İspanya ve İsveç ülkelerinin COVID-19 salgınına yönelik pandemi politikalarının yaşam doyumuna üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla Lüksemburg Üniversitesi tarafından toplanan veriler kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, hükümetler tarafından uygulanan pandemik politikalar yaşam doyumuna düzeylerini düşürdüğü ve kadınların erkeklere göre daha düşük yaşam doyumuna düzeyine sahip olduğu saptanmıştır. Hükümetlerin sağladığı ekonomik desteğin

ise yaşam doyumunu etkilemediği sonucuna varılmıştır. Pandemi politikaları kadınların refah düzeyini erkeklere göre daha çok etkilediği saptanmıştır.

Luque-Reca vd. (2022), öğretmenlerin yaşam doyumunu ve sürekli duygu düzenlemenin, içsel iş tatmininin, duygulanım rolünü analiz eden yapısal eşitlik modeli oluşturmak için gerçekleştirdikleri çalışma, 404 İspanyol öğretmen katılım göstermiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, olumlu ve olumsuz duygulanım, sürekli duygu düzenleme ile hem yaşam hemde iş tatmini arasındaki ilişkiye aracılık etmekte olduğu ve iş tatmininin yaşam doyumunun temel belirleyicisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Parvizi vd. (2023), yanık hastalarında yaşam doyumunu ile ilgili faktörlerin sistematik bir şekilde incelenmesi amacıyla gerçekleştirdikleri çalışma, 3352 yanık hastası katılımcıdan oluşmaktadır. Uluslararası veri tabanlarında sistematik bir araştırma yapılarak incelemeler yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yanıktan bu yana geçen süre ve din gibi faktörlerin yanık hastalarının yaşam doyumunu düzeyleri ile pozitif ve anlamlı ilişki saptanmıştır. Yanık hastalarında aile memnuniyeti, görünümünden memnuniyet ve önceki psikiyatrik tedavi ile hastaların yaşam doyumunu düzeyleri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Yanık hastalarının yaşam doyumunu düzeyi düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Pekar (2023), gönüllülük, askerliğin yeniden entegrasyonu ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışma 72 katılımcıdan oluşmaktadır. Araştırmada, Diener vd. (1985) tarafından oluşturulan Yaşam Doyumu Ölçeği ve Romaniuk ve Kidd (2018) tarafından oluşturulan Asker-Sivil Uyum ve Yeniden Bütünleşme Önlemi Ölçeği çevrimiçi olarak katılımcılara uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların gönüllülük sıklığı ile yaşam doyumunu düzeyleri arasında anlamlı ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın model, evren ve örneklem grubu ile veri toplama araçları ve verilerin analizi ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmayı hedefleyen bu çalışma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli doğrultusunda bu çalışmada lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin varlığı ve derecesi belirlenmek amaçlanmıştır.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasında oluşan değişimlerin varlığı ve yönü değişkenlerin alt boyutlarıyla birlikte irdelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Anabilim Dallarından Sosyal Bilimleri, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri ve Sağlık Bilimleri bölümlerinde 2021-2022 eğitim öğretim yıllarında öğrenim görmekte olan 372 öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışma evreninden küme örnekleme yöntemiyle seçilen bölümler ve öğrenci grupları araştırmanın örnekleme olarak belirlenmiştir. Ural ve Kılıç'a (2011) göre küme örnekleme yöntemi evren hacminin büyük ve evreni oluşturan birimlerin arasındaki mesafenin uzak olduğu durumlardaki araştırmalarda kullanılmaktadır. Karasar (2016), küme örnekleme yönteminde evreni oluşturan gruplar fakülte, bölümler, anabilim dalları vb. kapsadığını belirtmiştir. Araştırma kümeleri; Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Eğitim Bilimleri ve Sağlık Bilimleri Anabilim Dalları olarak yer almaktadır. Çalışmada

kümelerden alınan örneklem sayıları birbirine eşit sayıda olmasına dikkat edilmiştir. Örneklem grubunda yer alan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Lisansüstü eğitim gören öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde; çalışmaya katılan katılımcıların yarısından fazlasını (% 60.8) kadın öğrenciler oluştururken yarısından azı (% 39.2) ise erkek öğrencilerden oluşmak üzere toplamda 372 öğrenci katılım göstermiştir. Katılımcıların akademik durumları incelendiğinde ise öğrencilerin 287’si (%77.2) yüksek lisans ve 85’i (% 22.8) doktora eğitimi görmektedir. Bu öğrencilerin 112’si (%30.1) sosyal bilimler anabilim dalı, 111’i (%29.8) fen bilimleri anabilim dalı, 116’sı (%31.2) eğitim bilimleri anabilim dalı, 33’ü (%8.9) ise sağlık bilimleri anabilim dalı öğrencisi olduğu görülmektedir. Eğitim süreci durumuna bakıldığında ise katılımcıların 220’si (%59.1) ders aşamasında, 135’i (%36.3) tez aşamasında ve 17’si (%4.6) yeterlik aşamasındadır. Katılımcılar mesleki durumlarını ise 141’i (%37.9) “lisans eğitimini aldığım alanla ilgili meslekte çalışıyorum” olarak belirtirken 25’i (%6.7) “farklı bir kadrolu meslekte çalışıyorum”, 27’si (%7.3) “farklı bir geçici meslekte çalışıyorum” olarak belirtmiştir. Öğrencilerin 179’u (%48.1) ise mesleki durumuna “çalışmıyorum” olarak belirtmiştir. Toplamda çalışmaya katılan öğrencilerin 193’ü bir meslekte çalıştığı 179’unun ise bir meslekte çalışmadığı görülmektedir.

Tablo 1

Örneklem Grubunun Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	n	%
Cinsiyet		
Kadın	226	60.8
Erkek	146	39.2
Akademik Durum		
Yüksek Lisans	287	77.2
Doktora	85	22.8
Öğrenim Görülen Anabilim Dalı		
Sosyal Bilimler	112	30.1
Fen Bilimleri	111	29.8
Eğitim Bilimleri	116	31.2
Sağlık Bilimleri	33	8.9
Eğitim Süreci Durumu		
Ders Aşaması	220	59.1
Tez Aşaması	135	36.3
Yeterlik Aşaması	17	4.6
Mesleki Durum		
Lisans eğitimini aldığım alanla ilgili meslekte çalışıyorum.	141	37.9
Farklı bir kadrolu meslekte çalışıyorum.	25	6.7
Farklı bir geçici meslekte çalışıyorum.	27	7.3
Çalışmıyorum.	179	48.1
Toplam	372	100

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için gerekli olan izinler Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulundan alınmıştır. Araştırma bilgilendirme ve

gönüllülük onamı alınarak yüz yüze ölçek formu ve uzaktan çevrim içi formu ile uygulanmıştır.

Verilerin toplanmasında lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri ile yüz yüze görüşülerek ölçek formu uygulanmaya çalışılmış ve ölçeğe gönüllü olarak katılan öğrencilere uzaktan çevrim içi formu gönderilerek sınıf arkadaşları ile paylaşılması istenmiştir.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, çalışmanın amaçları doğrultusunda veri toplama aracı olarak üç adet ölçek kullanılmıştır. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin kişisel bilgilerine ulaşmak için beş sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu”, bir meslekte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri için “Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ”, bir meslekte çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencileri için “Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ” ve katılımcıların yaşam doyumu düzeylerini belirlemek için ise “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmada katılımcılarından veri toplanmadan önce ÇOMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulundan 23.06.2022 tarih ve 13/16 sayılı kararıyla izin alınmıştır. Kullanılan veri toplama araçları, kişisel bilgi formu ile gerekli izinler eklerde sunulmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan kişilerin kişisel bilgilerine ulaşmak amacıyla kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda; lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyetleri, akademik durumu, öğrenim görülen anabilim dalı, eğitim süreci durumu ve öğrencilerin bir işte çalışıp çalışmadığını belirlemek için mesleki durumlarına ilişkin bilgiler içeren beş sorudan oluşmaktadır.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği

Başar ve Sezen (2023), Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği'ni çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygılarını ölçmek için geliştirmiştir. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ, 30 maddeden oluşmakta ve kişisel merkezli, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli, ekonomik merkezli, toplum merkezli ve yönetici merkezli olmak üzere altı faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. “Faktörlerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.320 ile 0.763 arasında, Cronbach Alfa değerinin ise 0.687 ile 0.901 arasında değişmekte ve ölçeğin toplamına bakıldığında ise Cronbach Alfa değeri 0.934 olarak bulunmuştur. Cronbach Alfa değerinin 0.90'dan büyük olması ölçek güvenilirliğinin “mükemmel” derecede olduğunu göstermektedir. % 27'lik üst ile % 27'lik alt grupların t-testi sonuçlarına bakıldığında ise ölçeğin tüm maddelerinin ($p < 0.001$) anlamlı olduğu bulunmuştur.” (Başar ve Sezen, 2023). Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin uygulanabilmesi için geçerlik ve güvenilirlik düzeyinin yeterli seviyede olduğu ve araştırmada kullanmak için uygun olduğu kabul edilmiştir.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği

Başar ve Sezen (2023), Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği'ni çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygılarını ölçmek için geliştirmiştir. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ, 25 maddeden oluşan ve beş faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Ölçekte bulunan faktörler, ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli, mesleki gelecek merkezli ve kişisel merkezli olarak gruplandırılmış olduğu görülmektedir. “Faktörlerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.423 ile 0.681 arasında, Cronbach Alfa değerinin ise 0.782 ile 0.866 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplamına bakıldığında ise Cronbach Alfa 0.922 olarak hesaplanmıştır. T-testi sonuçlarına bakıldığında, ölçeğin tüm maddelerinin ($p < 0.001$) anlamlı olduğu bulunmuştur.” (Başar ve Sezen, 2023). Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin uygulanabilmesi için geçerlik ve güvenilirlik düzeyinin yeterli seviyede olduğu görülmüştür.

Yaşam Doyumu Ölçeği

Diener ve arkadaşları (1985) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Köker (1991) tarafından yapılan Yaşam Doyum Ölçeği, kişinin algıladığı genel yaşam doyumunu ölçmektedir. Yaşam Doyumu Ölçeği, beş olumlu maddeden oluşmakta ve beşli likert tipine göre yanıtlanmaktadır. Ölçeğin madde-test korelasyonları 0.71 ve 0.80 arasında değişmekte ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur (Köker, 1991). Yaşam Doyumu Ölçeğinin uygulanabilmesi ve araştırmada kullanılabilmesi için uygun olduğu kabul edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu bölümde veri toplama araçlarının geçerlilik ve güvenilirliği, normal dağılım ve istatistiksel verilerin analizleri açıklanmaktadır.

3.4.1. Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmada kullanılan ölçeklerin faktör analizleri, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmış ölçeklerdir. Kullanılan ölçeklerin bu çalışmada da güvenilir olup olmadığının ortaya konulması amacıyla Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach Alfa katsayısının 0 ile 1 arasında değerler almakta ve ölçeğin homojen bir yapıya sahip olup olmadığını göstermektedir. Cronbach Alfa katsayısı sıfıra yaklaştıkça güvenilirlik azalmakta, bire yaklaştıkça güvenilirlik artmaktadır. Cronbach Alfa katsayısı, 0-0.39 arasında bir değer alıyorsa ölçek güvenilir değil, 0.40-0.59 arasında bir değerde ise düşük güvenilirlik, 0.60-0.79 arasında ise güvenilir, 0.80-1 arasında bir değer alıyorsa ölçek yüksek güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2017).

Araştırmada kullanılan bir işte çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeklerinin mesleki kaygı alt boyutlarına göre ortalamalarına ve Cronbach Alfa katsayılarına ait bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Araştırmada Kullanılan Mesleki Kaygı Ölçeklerinin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular

Ölçekler	$\bar{x}$	Cronbach's Alpha Katsayısı
Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği	2.901	.835
Kişisel Merkezli	3.445	.789
Görev Merkezli	3.357	.818
Çalışma Ortamı/Meslektaş Merkezli	2.938	.800
Ekonomik Merkezli	2.079	.838
Toplum Merkezli	2.974	.803
Yönetici Merkezli	2.611	.797
Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği	2.881	.819
Ekonomik Merkezli	2.456	.783
İşsizlik Merkezli	2.355	.766
Toplum Merkezli	3.194	.812
Mesleki Gelecek Merkezli	2.956	.761
Kişisel Merkezli	3.441	.794

Çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeklerinin ve alt boyutlarının Cronbach Alfa güvenirlilik katsayılarının verildiği Tablo 2 incelendiğinde, Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin mesleki kaygı alt boyutlarından kişisel merkezli kaygıya ait güvenirlilik katsayısı .789, görev merkezli kaygı için .818, çalışma ortamı/meslektaş merkezli kaygı için .800, ekonomik merkezli kaygı için .838, toplum merkezli kaygı için .803, yönetici merkezli kaygı için ise .797 bulunmuştur. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin toplam Cronbach Alfa katsayısına bakıldığında .835 olduğu görülmektedir. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin mesleki kaygı alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısına bakıldığında ise, ekonomik merkezli kaygı için .783, işsizlik merkezli kaygı için .766, toplum merkezli kaygı için .812, mesleki gelecek kaygısı için .761, kişisel merkezli kaygı için ise .794 olarak

hesaplanmıştır. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerinin Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin toplam Cronbach Alfa güvenirlik katsayısına bakıldığında ise 0.819 olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik düzeyinin güvenilir ve yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

Araştırmada kullanılan Yaşam Doyumu Ölçeklerinin ortalamalarına ve Cronbach Alfa katsayılarına ait bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Araştırmada Kullanılan Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Güvenirlik Analizine İlişkin Bulgular

Ölçekler	$\bar{x}$	Cronbach's Alpha Katsayısı
Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Yaşam Doyumu Ölçeği	3.323	.884
Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Yaşam Doyumu Ölçeği	3.456	.924

Yaşam Doyumu Ölçeklerinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayılarının verildiği Tablo 3'e bakıldığında, Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Yaşam Doyumu Ölçeği için güvenirlik katsayısı .884 iken Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Yaşam Doyumu Ölçeği için ise güvenirlik katsayısı .924 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen Cronbach Alfa katsayılarına göre araştırmada kullanılan Yaşam Doyumu Ölçeklerinin güvenirlik düzeyinin yüksek seviyede olduğu görülmüştür.

3.4.2. Verilerin Analizi ve Yorumu

Araştırmada uygulanacak ölçekler için gerekli izinler alınmış ve lisansüstü eğitim enstitüsü anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilere yüz yüze veya Microsoft forms üzerinden düzenlenen ve online olarak gerçekleştirilen ölçek ile gönüllü olarak araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma 380 lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin gönüllü olarak katılımıyla gerçekleştirilmiş ve ölçeğin

uygulanması 15 dakika sürmüştür. Veri toplama işlemi tamamlandıktan sonra 8 öğrencinin araştırmaya katılmayı kabul etmediği belirlenmiştir. Böylece analizler 372 lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinden elde edilen veriler ile gerçekleştirilmiştir.

Verilerin toplanması amacıyla hazırlanan ölçek üç bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin ilk bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini (cinsiyet, akademik durum, öğrenim görülen anabilim dalı, eğitim süreci durumu ve mesleki durum) saptamak için “Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerine Yönelik Kişisel Bilgi Formu” soruları yer almaktadır. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin Kişisel Bilgi Formundaki mesleki durum sorularına verdikleri yanıtlar doğrultusunda katılımcılar çalışıp çalışmama durumuna göre ölçeğin ikinci bölümü olan “Çalışan Lisansüstü Eğitim Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” ve “Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” sorularına yönlendirilmiştir. Ölçeğin üçüncü bölümü ise “Yaşam Doyumu Ölçeği” sorularından oluşmaktadır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ait likert ölçeği eşit aralıklı ölçek formuna dönüştürülmüş, ölçekler ve alt boyutları Tablo 4’te yer alan derecelendirme sistemi ile ifade edilmiştir.

Tablo 4

Veri Toplama Araçlarının Tanımlanmasında Kullanılan Puan Aralıkları

Puan Durumu	Puan Sınırı	Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyi	Yaşam Doyumu Düzeyler
5	4.21-5.00	Çok Kaygılanıyorum	Tamamen Katılıyorum
4	3.41-4.20	Oldukça Kaygılanıyorum	Büyük Oranda Katılıyorum
3	2.61-3.40	Kısmen Kaygılanıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum
2	1.81-2.60	Çok Az Kaygılanıyorum	Çok Az Katılıyorum
1	1.00-1.80	Kaygılanmıyorum	Hiç Katılmıyorum

Araştırmanın amacına uygun olarak elde edilen veriler “SPSS 22” programı kullanılarak istatistiksel analizler yapılmıştır. Araştırmada kullanılan çalışan ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeği ve yaşam doyumu ölçeği faktörlerinin güvenilir olup olmadığını kontrol etmek ve araştırmada kullanabilmek için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayılarına bakılmıştır. Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri için mesleki kaygı alt boyutları olan kişisel mesleki kaygı, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli, ekonomik merkezli, toplum merkezli ve yönetici merkezli kaygılarının, çalışmayan Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri için ise ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli, mesleki gelecek kaygısı ve kişisel merkezli kaygıdan oluşan mesleki kaygı alt boyutlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları, istatistiksel analizlerin normal dağılımı kontrol etmek için çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmıştır. Bir işte çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile cinsiyet ve akademik durum sosyo-demografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını bulmak için t-testi uygulanmıştır. Öğrencilerin anabilim dallarına göre mesleki kaygı düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek için Anova testi kullanılmıştır. Çalışan ve çalışmayan

lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumlarına ilişkin aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri hesaplanmış, sosyo-demografik değişkenlere göre yaşam doyumu düzeyinin farklılaşıp farklılaşmadığını kontrol etmek için t-testi uygulanmış, öğrencilerin öğrenim gördükleri anabilim dalı ile yaşam doyumu düzeyi arasında anlamlı bir farkın oluşup oluşmadığını kontrol etmek için ise Anova testi kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak alınmıştır. Çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin ortaya konması için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde, öğrencilerden ölçek aracılığı ile toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve bunlara ait yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin ölçekte yer alan 5'ten 1'e doğru azalan ve "çok kaygılanıyorum", "oldukça kaygılanıyorum", "kısmen kaygılanıyorum", "çok az kaygılanıyorum", "kaygılanmıyorum" arasında yanıt seçeneklerine verdikleri cevaplar referans alınarak ulaşılan ortalama değerler doğrultusunda kaygı düzeyleri düşük, çok az, orta, oldukça, yüksek olarak kategorize edilmiştir. Kaygı düzey kategorileri, 1.00-1.80 arasında yer alan değerler düşük, 1.81-2.60 arasındaki değerler çok az, 2.61-3.40 arasında yer alan değerler orta, 3.41-4.20 arasındaki değerler oldukça, 4.21-5.00 arasında yer alan değerler ise yüksek düzey olarak belirlenmiştir.

4.1.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarından kişisel merkezli, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli, ekonomik merkezli, toplum merkezli ve yönetici merkezli kaygı boyutlarına ilişkin ortalamalar, standart sapma değerleri, çarpıklık ve basıklık değerleri ve kaygı düzeyleri Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Alt Boyutlarının Kaygı Düzeyleri

	n	$\bar{x}$	ss	Kaygı Düzeyi
Kişisel Merkezli	193	2.555	.994	Çok Az
Görev Merkezli	193	2.643	.966	Orta
Çalış. Ort./Mes. Merkezli	193	3.062	1.053	Orta
Ekonomik Merkezli	193	3.921	1.043	Oldukça
Toplum Merkezli	193	3.026	1.149	Orta
Yönetici Merkezli	193	3.389	.950	Orta
Toplam	193	3.099	.761	Orta

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarına ilişkin kaygı düzeylerinin verildiği Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların kişisel merkezli kaygı düzeylerinin “çok az” olduğu görülürken, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli, toplum merkezli ve yönetici merkezli kaygı düzeylerinin “orta” olduğu, ekonomik merkezli kaygı düzeylerinin ise “oldukça” olduğu belirlenmiştir. Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin en yüksek seviyede kaygı düzeyi ekonomik merkezli kaygı ($\bar{x}= 3.921$, $ss.= 1.043$) iken en düşük seviyede ki kaygı düzeyi ise kişisel merkezli kaygı ($\bar{x}= 2.555$, $ss.= .994$) olduğu görülmektedir. Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyi “orta” seviyede ($\bar{x}= 3.099$, $ss.= .761$) olduğu belirlenmiştir.

4.1.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarından ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli, mesleki gelecek kaygısı ve kişisel merkezli kaygı boyutlarına ilişkin ortalamalar, standart sapma değerleri, çarpıklık ve basıklık değerleri ve kaygı düzeyleri Tablo 6’da gösterilmektedir.

Tablo 6

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Alt Boyutlarının Kaygı Düzeyleri

	n	$\bar{x}$	ss	Kaygı Düzeyi
Ekonomik Merkezli	179	3.543	.950	Oldukça
İşsizlik Merkezli	179	3.645	.924	Oldukça
Toplum Merkezli	179	2.806	1.055	Orta
Mesleki Gelecek Merkezli	179	3.044	1.033	Orta
Kişisel Merkezli	179	2.559	.928	Çok Az
Toplam	179	3.119	.746	Orta

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarına ilişkin kaygı düzeylerinin verildiği Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların kişisel merkezli kaygı düzeylerinin “çok az” olduğu, toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygısı düzeylerinin “orta” olduğu görülürken ekonomik merkezli ve işsizlik merkezli kaygı düzeylerinin “oldukça” düzeyde olduğu belirlenmiştir. En yüksek kaygı düzeyi işsizlik merkezli kaygı ($\bar{x}= 3.645$, $ss.= .924$) iken en düşük kaygı düzeyi kişisel merkezli kaygı ($\bar{x}= 2.559$, $ss.= .928$) olduğu görülmektedir. Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyi “orta” seviyede ($\bar{x}= 3.119$, $ss.= .746$) olduğu sonucuna varılmıştır.

4.2. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin sosyo-demografik değişkenleri (cinsiyet, akademik durum, anabilim dalı) mesleki kaygı alt boyutlarına yönelik farklılaşma durumları, bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri için Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9 ve Tablo 10’da gösterilirken çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri için Tablo 11, Tablo 12, Tablo 13 ve Tablo 14’te gösterilmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördükleri anabilim dalı ile mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki Anova testi ile analiz edilerek farklılaşma durumu test edilmiştir.

4.2.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık düzeyi t-testi ile test edilmiş ve elde edilen veriler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kişisel Merkezli Kaygı	Kadın	113	2.630	1.062	1.252	.212
	Erkek	80	2.449	.886		
Görev Merkezli Kaygı	Kadın	113	2.741	1.007	1.692	.092
	Erkek	80	2.504	.892		
Çalış. Ort./Mes. Mer. Kaygı	Kadın	113	3.166	1.053	1.633	.104
	Erkek	80	2.916	1.042		
Ekonomik Merkezli Kaygı	Kadın	113	3.914	1.026	-.115	.909
	Erkek	80	3.931	1.072		
Toplum Merkezli Kaygı	Kadın	113	3.165	1.176	2.017	.045*
	Erkek	80	2.829	1.087		
Yönetici Merkezli Kaygı	Kadın	113	3.519	.947	2.307	.022*
	Erkek	80	3.203	.929		

*p<.05

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediği incelendiğinde, mesleki kaygı alt boyutlarından olan kişisel merkezli, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli ve ekonomik merkezli kaygı ile öğrencilerin cinsiyeti arasında anlamlı bir fark yokken ($p>.05$), toplum merkezli ve yönetici merkezli kaygı ile cinsiyet arasında farklılık anlamlıdır ($p<.05$). Bu sonuçlara göre, kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre daha yüksek

düzeyde toplum merkezli kaygı ve yönetici merkezli kaygı düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin akademik durumuna göre Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık düzeyi t testi ile test edilmiş ve elde edilen veriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Akademik Durumuna Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

	Akademik Durum	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Kişisel Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	148	2.588	.980	.832	.406
	Doktora	45	2.447	1.043	.	
Görev Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	148	2.679	.958	.931	.353
	Doktora	45	2.526	.993		
Çalış. Ort./Mes. Mer. Kaygı	Yüksek Lisans	148	3.039	1.052	-.557	.578
	Doktora	45	3.139	1.065		
Ekonomik Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	148	3.979	1.074	1.423	.156
	Doktora	45	3.728	.919		
Toplum Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	148	3.004	1.148	-.468	.640
	Doktora	45	3.096	1.163		
Yönetici Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	148	3.368	.941	-.539	.591
	Doktora	45	3.456	.987		

*p<.05

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarının akademik durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının verildiği Tablo 8 incelendiğinde, çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin akademik durumları ile mesleki kaygı alt boyutlarının anlamlı olarak bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir (p>.05). Öğrencilerin yüksek lisans veya doktora eğitimi görmesi mesleki kaygı düzeyinde bir değişikliğe sebep olmadığı söylenebilir.

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin öğrenim gördükleri anabilim dalına göre mesleki kaygı düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma değerleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

	Anabilim Dalı	n	$\bar{x}$	ss
Kişisel Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	2.605	1.091
	Fen Bilimleri	46	2.423	.893
	Eğitim Bilimleri	69	2.546	1.011
	Sağlık Bilimleri	22	2.732	.910
Görev Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	2.693	1.051
	Fen Bilimleri	46	2.920	.960
	Eğitim Bilimleri	69	2.507	.893
	Sağlık Bilimleri	22	2.364	.872
Çalış. Ort./Mes. Mer. Kaygı	Sosyal Bilimler	56	2.982	1.128
	Fen Bilimleri	46	3.016	.982
	Eğitim Bilimleri	69	3.058	.975
	Sağlık Bilimleri	22	3.375	1.241
Ekonomik Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	3.786	1.246
	Fen Bilimleri	46	3.864	.875
	Eğitim Bilimleri	69	3.888	1.054
	Sağlık Bilimleri	22	4.489	.491
Toplum Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	3.161	1.198
	Fen Bilimleri	46	3.051	1.159
	Eğitim Bilimleri	69	2.855	1.070
	Sağlık Bilimleri	22	3.167	1.250
Yönetici Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	3.375	1.089
	Fen Bilimleri	46	3.429	.886

Eğitim Bilimleri	69	3.395	.890
Sağlık Bilimleri	22	3.318	.942

*p<.05

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile öğrenim gördükleri sosyal bilimler, fen bilimleri, eğitim bilimleri ve sağlık bilimleri anabilim dallarına ait değerlerin verildiği Tablo 9 incelendiğinde, en yüksek ortalama sağlık bilimleri anabilim dalında öğrenim gören öğrencilerin ekonomik merkezli kaygı alt boyutuna ait olduğu görölmektedir ($\bar{x}$ = 4.489, ss.= .491). En düşük ortalama ise yine sağlık bilimleri anabilim dalı öğrencilerinin görev merkezli kaygı alt boyutuna ait olduğu belirlenmiştir ($\bar{x}$ = 2.364, ss.= .872). Sağlık bilimleri anabilim dalı öğrencilerinin ekonomik merkezli kaygı düzeyleri diğer anabilim dalı öğrencilerine göre daha fazla olduğu söylenirken, görev merkezli kaygı düzeyleri diğer anabilim dalı öğrencilerine göre daha az olduğu söylenebilir.

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin sosyal bilimler, fen bilimleri, eğitim bilimleri ve sağlık bilimleri anabilim dallarına göre mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişki anova testi kullanılarak farkın anlamlı olup olmadığı tespit edilmeye çalışılıp elde edilen veriler Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

		Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anamlı Fark (LSD)
Kişisel Merkezli Kaygı	Gruplar Arası	1.643	3	.548	.550	.649	-
	Grup İçi	188.147	189	.995			
	Toplam	189.790	192				
Görev Merkezli Kaygı	Gruplar Arası	6.668	3	2.223	2.435	.066	-
	Grup İçi	172.533	189	.913			
	Toplam	179.201	192				
Çalış. Ort./Mes. Mer. Kaygı	Gruplar Arası	2.610	3	.870	.781	.506	-
	Grup İçi	210.394	189	1.113			
	Toplam	213.004	192				
Ekonomik Merkezli Kaygı	Gruplar Arası	8.339	3	2.780	2.620	.052	-
	Grup İçi	200.519	189	1.061			
	Toplam	208.858	192				
Toplum Merkezli Kaygı	Gruplar Arası	3.496	3	1.165	.881	.452	-
	Grup İçi	250.041	189	1.323			
	Toplam	253.537	192				
Yönetici Merkezli Kaygı	Gruplar Arası	.199	3	.066	.072	.975	-
	Grup İçi	173.156	189	.916			
	Toplam	173.355	192				

*p<.05, A= Sosyal Bilimler Anabilim Dalı B= Fen Bilimleri Anabilim Dalı C= Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı D= Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile anabilim dalları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasında kullanılan anova testi sonucu, çalışan öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleriyle öğrenim gördükleri anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir (p>.05).

4.2.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Mesleki Kaygı Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları, anlamlı farklılık düzeyi ve t testi değerleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Ekonomik Merkezli Kaygı	Kadın	113	3.527	.949	-.300	.765
	Erkek	66	3.571	.959		
İşsizlik Merkezli Kaygı	Kadın	113	3.660	.909	.293	.770
	Erkek	66	3.618	.955		
Toplum Merkezli Kaygı	Kadın	113	2.949	1.102	2.408	.017*
	Erkek	66	2.561	.928		
Mesleki Gelecek Kaygısı	Kadın	113	3.180	1.027	2.351	.020*
	Erkek	66	2.809	1.008		
Kişisel Merkezli Kaygı	Kadın	113	2.591	.869	.604	.547
	Erkek	66	2.504	1.026		

*p<.05

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farkın anlamlı olup olmadığının verildiği Tablo 11 incelendiğinde, Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre değişip değişmediği incelendiğinde, mesleki kaygı alt boyutlarından ekonomik merkezli, işsizlik merkezli ve kişisel merkezli kaygı ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılıyorken ($p>.05$), toplum merkezli ve mesleki gelecek kaygısı ile öğrencilerin cinsiyeti arasındaki farklılık anlamlıdır ($p<.05$). Buradan sonuçla, çalışmayan öğrencilerin cinsiyetleri ile ekonomik merkezli, işsizlik merkezli ve kişisel merkezli kaygı arasında

anlamli bir sonuca ulaşilamıyorken, kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygısı düzeyine sahip olduğuna ulaşılmaktadır.

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin akademik durumuna göre Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, t testi sonuçları ve anlamlı farklılık düzeylerine ilişkin veriler Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Akademik Durumuna Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

	Akademik Durum	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Ekonomik Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	139	3.578	.972	.895	.372
	Doktora	40	3.425	.870		
İşsizlik Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	139	3.622	.947	-.623	.534
	Doktora	40	3.725	.847		
Toplum Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	139	2.781	1.068	-.596	.552
	Doktora	40	2.894	1.019		
Mesleki Gelecek Kaygısı	Yüksek Lisans	139	2.964	1.018	-1.936	.054
	Doktora	40	3.320	1.050		
Kişisel Merkezli Kaygı	Yüksek Lisans	139	2.584	.968	.694	.488
	Doktora	40	2.469	.777		

*p<.05

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutlarının akademik durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının verildiği Tablo 12 incelendiğinde, çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin akademik durumları ile mesleki kaygı alt boyutlarının anlamlı olarak bir farkın oluşmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05). Öğrencilerin akademik durumun da ki değişiklik mesleki kaygı düzeyinde bir değişikliğe neden olmamaktadır.

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin öğrenim gördükleri anabilim dalına göre mesleki kaygı düzeylerine ilişkin ortalamalar ve standart sapma değerleri Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

	Anabilim Dalı	n	$\bar{x}$	ss
Ekonomik Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	2.640	1.030
	Fen Bilimleri	65	2.371	.928
	Eğitim Bilimleri	47	2.371	.912
	Sağlık Bilimleri	11	2.389	.780
İşsizlik Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	2.360	.997
	Fen Bilimleri	65	2.320	.961
	Eğitim Bilimleri	47	2.281	.839
	Sağlık Bilimleri	11	2.854	.529
Toplum Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	3.277	1.265
	Fen Bilimleri	65	3.011	.946
	Eğitim Bilimleri	47	3.388	.949
	Sağlık Bilimleri	11	3.023	.832
Mesleki Gelecek Kaygısı	Sosyal Bilimler	56	2.914	1.125
	Fen Bilimleri	65	2.689	.929
	Eğitim Bilimleri	47	3.268	1.047
	Sağlık Bilimleri	11	3.418	.540
Kişisel Merkezli Kaygı	Sosyal Bilimler	56	3.415	.998
	Fen Bilimleri	65	3.385	.926
	Eğitim Bilimleri	47	3.548	.884
	Sağlık Bilimleri	11	3.454	.828

*p<.05

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile öğrenim gördükleri sosyal bilimler, fen bilimleri, eğitim bilimleri ve sağlık bilimleri

anabilim dallarına ait değerlerin verildiği Tablo 13 incelendiğinde, eğitim bilimleri anabilim dalı öğrencilerinin kişisel merkezli kaygı alt boyutuna ait ortalamanın en yüksek olduğu görülürken ($\bar{x}= 3.548$, $ss.= .884$), en düşük ortalama ise eğitim bilimleri anabilim dalında öğrenim gören öğrencilerin işsizlik merkezli kaygı alt boyutuna ait olduğu görülmektedir ($\bar{x}= 2.281$, $ss.= .839$).

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin anabilim dallarına göre mesleki kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığı anova testi kullanılarak tespit edilmeye çalışılıp elde edilen veriler Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Mesleki Kaygı Düzeyleri

		Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark (LSD)
Ekonomik	Gruplar Arası	2.757	3	.919	1.018	.386	-
Merkezli Kaygı	Grup İçi	157.940	175	.903			
	Toplam	160.697	178				
İşsizlik Merkezli	Gruplar Arası	3.085	3	1.028	1.208	.308	-
Kaygı	Grup İçi	148.958	175	.851			
	Toplam	152.042	178				
Toplum Merkezli	Gruplar Arası	4.645	3	1.548	1.399	.245	-
Kaygı	Grup İçi	193.672	175	1.107			
	Toplam	198.316	178				
Mesleki Gelecek	Gruplar Arası	11.651	3	3.884	3.814	.011*	B-C/ B-D
Kaygısı	Grup İçi	178.210	175	1.018			
	Toplam	189.860	178				
Kişisel Merkezli	Gruplar Arası	.783	3	.261	.299	.826	-
Kaygı	Grup İçi	152.476	175	.871			
	Toplam	153.259	178				

*p<.05, A= Sosyal Bilimler Anabilim Dalı B= Fen Bilimleri Anabilim Dalı C= Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı D= Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile anabilim dalları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasında kullanılan anova testi sonucu oluşturulan Tablo 14 incelendiğinde, ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli ve kişisel merkezli kaygı ile anabilim dalları arasında farkın anlamlı olmadığı görülüyorken ($p>.05$), mesleki gelecek kaygısı ile anabilim dalları arasında farklılaşmanın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Bu sonuçlara göre, mesleki gelecek kaygısı öğrencilerin öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre değişiklik göstermektedir. Farkın

kaynağını belirlemek amacıyla LSD çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. LSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda B-C ve B-D anabilim dalları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p < .05$). Fen Bilimleri Anabilim Dalı öğrencilerinin mesleki gelecek kaygısı düzeylerinin ($\bar{x} = 2.689$) diğer anabilim dallarında öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu söylenebilir.

4.3. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin ölçekte yer alan 5'ten 1'e doğru azalan ve "tamamen katılıyorum", "büyük oranda katılıyorum", "orta düzeyde katılıyorum", "çok az katılıyorum", "hiç katılmıyorum" arasında yanıt seçeneklerine verdikleri cevaplar referans alınarak ulaşılan ortalama değerler doğrultusunda yaşam doyumu düzeyleri düşük, orta, yüksek olarak kategorize edilmiştir. Yaşam doyumu düzeyleri, 0-1.66 arasında yer alan değerler düşük, 1.67-3.32 arasındaki değerler orta, 3.33-5 arasında yer alan değerler ise yüksek düzey olarak kategori edilmiştir.

4.3.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumlarına ilişkin ortalamalar, standart sapma değerleri ve yaşam doyumu düzeyleri Tablo 15'te gösterilmektedir.

Tablo 15

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeyleri

	n	$\bar{x}$	ss	Yaşam Doyumu Düzeyi
1. İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.	193	2.829	.956	Orta
2. Yaşam koşullarım mükemmeldir.	193	2.472	.872	Çok Az
3. Yaşamımdan memnunum.	193	2.803	.996	Orta
4. Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	193	2.845	.988	Orta
5. Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	193	2.435	1.044	Çok Az
Toplam	193	2.677	.805	Orta

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin verildiği Tablo 15 incelendiğinde, öğrenciler “İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.” ($\bar{x}$ = 2.829), “Yaşam koşullarım mükemmeldir.” ($\bar{x}$ = 2.472), “Yaşamımdan memnunum.” ($\bar{x}$ = 2.803), “Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.” ($\bar{x}$ = 2.845) ve “Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ($\bar{x}$ = 2.435) yaşam doyumu ölçeği maddelerine verdikleri cevaplar doğrultusunda alınan ortalamalar ile öğrencilerin orta seviyede yaşam doyumu düzeylerine sahip oldukları belirlenmiştir.

4.3.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumlarına ilişkin ortalamalar, standart sapma değerleri ve yaşam doyumu düzeyleri Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumları Düzeyleri

	n	$\bar{x}$	ss	Yaşam Doyumu Düzeyi
1. İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.	179	2.726	.947	Orta
2. Yaşam koşullarım mükemmeldir.	179	2.520	.876	Çok Az
3. Yaşamımdan memnunum.	179	2.642	.933	Orta
4. Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.	179	2.547	.888	Çok Az
5. Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	179	2.285	.961	Çok Az
Toplam	179	2.544	.807	Çok Az

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri incelendiğinde, öğrenciler “İdeallerime yakın bir yaşantım vardır.” ($\bar{x}= 2.726$), “Yaşam koşullarım mükemmeldir.” ($\bar{x}= 2.520$), “Yaşamımdan memnunum.” ($\bar{x}= 2.642$), “Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.” ($\bar{x}= 2.547$) ve “Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ($\bar{x}= 2.285$) maddelerine verilen cevapların ortalamaları ile öğrencilerin yaşam doyumu düzeyleri “çok az” seviyede olduğu sonucuna varılmıştır.

4.4. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Değişkenlere Göre Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin sosyo-demografik değişkenleri (cinsiyet, akademik durum, anabilim dalı) yaşam doyumu düzeylerine yönelik farklılaşp farklılaşmadığı durumlar Tablo 17, Tablo 18 ve Tablo 19’da gösterilmiştir. Öğrencilerin yaşam doyumu düzeyleri ile öğrenim gördükleri anabilim dalları arasındaki ilişki Anova testi kullanılarak farklılaşma durumu test edilmiştir.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyete göre Yaşam Doyumu Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık düzeyi t-testi ile test edilmiş ve elde edilen veriler Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Cinsiyetine Göre Yaşam Doyumları Düzeyleri

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumu	Kadın	113	2.701	.831	.496	.621
	Erkek	80	2.642	.770		
Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumu	Kadın	113	2.549	.822	.098	.922
	Erkek	66	2.536	.787		

*p<.05

Çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılığın anlamlı olup olmadığının verildiği Tablo 17 incelendiğinde, öğrencilerin cinsiyeti ile yaşam doyumu düzeyleri arasında farklılaşmanın anlamlı olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin akademik durumuna göre Yaşam Doyumu Ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, t testi sonuçları ve anlamlı farklılık düzeylerine ait veriler Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Akademik Durumuna Göre Yaşam Doyumları Düzeyleri

	Akademik Durum	n	$\bar{x}$	ss	t	p
Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumu	Yüksek Lisans	148	2.655	.838	-.665	.507
	Doktora	45	2.747	.688		
Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Yaşam Doyumu	Yüksek Lisans	139	2.555	.772	.347	.729
	Doktora	40	2.505	.928		

*p<.05

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeylerinin akademik durum değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının verildiği Tablo 18 incelendiğinde, çalışan ve çalışmayan Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri ile öğrenim gördükleri akademik durum arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur ($p>.05$).

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin öğrenim gördükleri anabilim dalları ile öğrencilerin yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı olarak farklılaşma durumu anova testi kullanılarak test edilmiş ve veriler Tablo 19'da gösterilmiştir.

Tablo 19

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Anabilim Dalına Göre Yaşam Doyumları Düzeyleri

		Kareler Top.	Sd	Kareler Ort.	F	p	Anamlı Fark (LSD)
Çalışan Lisansüstü	Gruplar Arası	3.560	3	1.187	1.858	.138	-
Eğitim Enstitüsü	Grup İçi	120.745	189	.639			
Öğrencilerinin Yaşam Doyumu	Toplam	124.305	192				
Çalışmayan Lisansüstü	Gruplar Arası	1.582	3	.527	.806	.492	-
Eğitim Enstitüsü	Grup İçi	114.420	175	.654			
Öğrencilerinin Yaşam Doyumu	Toplam	116.001	178				

*p<.05

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri ile anabilim dalı değişkeni arasındaki ilişkinin belirlenmesinde anova testi kullanılmıştır. Anova testi sonucu elde edilen değerlerin verildiği Tablo 19 incelendiğinde, Çalışan veya çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri ile anabilim dalı arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05).

4.5. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeylerine İlişkin Bulgular

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile öğrencilerin yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin test edilebilmesi için korelasyon analizi kullanılmıştır.

4.5.1. Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeyleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyi ile yaşam doyumları düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20

Çalışan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeyleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
Kişisel Merkezli Kaygı	1						
Görev Merkezli Kaygı	.596** P=.000	1					
Çalış. Ort./Mes. Mer. Kaygı	.523** P=.000	.374** P=.000	1				
Ekonomik Merkezli Kaygı	.343** P=.000	.277** P=.000	.367** P=.000	1			
Toplum Merkezli Kaygı	.589** P=.000	.405** P=.000	.515** P=.000	.422** P=.000	1		
Yönetici Merkezli Kaygı	.547** P=.000	.488** P=.000	.639** P=.000	.364** P=.000	.451** P=.000	1	
Yaşam Doyumu	-.395** P=.000	-.363** P=.000	-.414** P=.000	-.255** P=.000	-.358** P=.000	-.377** P=.000	1

*p<0.005;**p<0.001

Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumunu değişkeni arasında yapılan korelasyon analizi sonucu elde edilen veriler Tablo 20’de görülmektedir. Çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasında negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiştir. Mesleki kaygının alt boyutları kendi aralarında olumlu yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri arttıkça yaşam doyumları

azalmaktadır. Mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumu arasında en yüksek düzeyde ilişki çalışma ortamı/meslektaş merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasında olduğu görülmektedir ($r=-.414$, $p<.05$). En düşük düzeyde ilişki ise ekonomik merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasındadır ($r=-.255$, $p<.05$).

4.5.2. Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeyleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyi ile yaşam doyumları düzeyleri arasındaki ilişki korelasyon analizi yapılarak elde edilen veriler Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21

Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Öğrencilerinin Mesleki Kaygı Düzeyleri ile Yaşam Doyumları Düzeyleri

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
Ekonomik Merkezli Kaygı	1					
İşsizlik Merkezli Kaygı	.608** P=.000	1				
Toplum Merkezli Kaygı	.470** P=.000	.383** P=.000	1			
Mesleki Gelecek Kaygısı	.441** P=.000	.606** P=.000	.464** P=.000	1		
Kişisel Merkezli Kaygı	.397** P=.000	.480** P=.000	.350** P=.000	.586** P=.000	1	
Yaşam Doyumu	-.533** P=.000	-.512** P=.000	-.374** P=.000	-.492** P=.000	-.329** P=.000	1

* $p<0.005$; ** $p<0.001$

Çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumu değişkeni arasında yapılan korelasyon analizi sonucunda, çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları

arasında negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu belirlenmiş ve mesleki kaygının alt boyutları kendi aralarında olumlu yönde anlamlı ilişkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri arttıkça yaşam doyumları azalmaktadır. Mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumu arasında en yüksek düzeyde ilişki ekonomik merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasında olduğu görülmektedir ($r=-.533$, $p<.05$). En düşük düzeyde ilişki ise kişisel merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasındadır ($r=.329$, $p<.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tartışma, sonuç ve ilgili öneriler yer almaktadır.

5.1. Tartışma

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları düzeyleri arasındaki ilişki değerlendirilerek, bir meslekte çalışan ve çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin ve yaşam doyumu düzeylerinin cinsiyet, akademik durum ve öğrenim görülen anabilim dalı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı irdelenmiştir.

Araştırma sonucunda lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri “orta” düzeyde olarak belirlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç Türköz vd. (2021) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Türköz vd. (2021), lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygılarının kişisel gelişimlerini tamamladıktan sonra sona ereceğini ve katılımcıların lisansüstü programlarının akademisyenlik mesleğine ulaştırabilecek bir yol olarak gördüklerini belirtmiştir.

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygının ekonomi merkezli kaygı alt boyutunda yer alan “ülke ekonomisinin mesleğimi icra ederken yarattığı zorluklardan” maddesine bir meslekte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin çok fazla kaygılandığı sonucuna varılmıştır. Ülkenin ekonomik durumunun öğrencilerin kariyer seçiminde önemli bir faktördür ve öğrenciler, ülke ekonomisinde büyüme ve gelişme gösterdiği, gelecek adına fırsatlar yaratılmasını gerektiğini vaat etmektedirler (Tatlı vd., 2021). Öğrenciler için gerekli fırsatların yaratıldığı, ekonomik problemlerin minimum düzeye indirildiği ve ekonomideki gelişmeler ile birlikte öğrenciler üzerinde ekonomik sıkıntılar azalacağı, mesleki kaygı düzeylerinin daha düşük seviyelerde olacağı ve olumlu yönde sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

Bir meslekte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrenciler mesleki kaygının işsizlik merkezli kaygı alt boyutunda yer alan “mezun sayısının artmasıyla işsizlik oranının yükselmesinden” ve “yeterli iş imkanının gün geçtikçe azalmasından” maddelerine çok fazla kaygılandıklarını belirtmişlerdir. Alanyazına bakıldığında ise işsizlik kaygısı ile ilgili yapılan çalışmalarda erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha düşük düzeyde kaygı düzeyine sahip olduğu gözlenmektedir. Yapılan bazı çalışmalar işsizlik kaygı düzeylerinin kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu desteklemektedir (Dursun ve Aytaç 2009; Akgün vd., 2007; Çakmak, Hevedanlı, 2005; Rosenthal, Schreiner, 2000). Yapılan çalışmaların tam tersine bu çalışmada işsizlik kaygı düzeyinin cinsiyet değişkeni açısından farkın anlamlılığı gözlenmemektedir. Literatüre bakıldığında ise yapılan bazı çalışmalar bu sonucu desteklemektedir (Tümerdem, 2007). Araştırmada işsizlik kaygı düzeyinin cinsiyete göre fark anlamlılık göstermiyorken kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygısı düzeyine sahip olduğuna ulaşılmaktadır. Erkekler daha rahat bir hayat sürerken, kadınlar toplum tarafından baskı altına alınmaktadır ve bu yüzden erkekler toplumsal hayat içerisinde kadınlara oranla daha az problem ile karşılaşmaktadır (Tümerdem, 2007).

Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri mesleki kaygının kişisel merkezli kaygı alt boyutunda yer alan “eksik veya unutulmuş teorik bilgilerin uygulamaya konulmasında yaşanan sorunlardan” maddesine bir meslekte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin büyük çoğunluğunun çok az kaygılandığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada elde edilen bu sonuç Boz Y. ve Boz N. (2010)’in çalışma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Literatüre bakıldığında öğrencilerin görev merkezli kaygı düzeyleri ve kişisel merkezli kaygı düzeylerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler, meslek hayatında görevleri yerine getirebileceğinden emin olması, görevler karşısında sorumluluklar alabileceği, kendilerine güvenmeleri ve kendilerini geliştirecek fırsatları bulabileceklerini düşünmektedirler.

Araştırma sonucunda lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyleri çalışan öğrenciler için “orta” seviyede çalışmayan öğrenciler için ise “çok az” olarak belirlenmiştir. Alanyazında, bu araştırmanın aksine lisansüstü eğitim alan öğrencilerin yaşam doyumu düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu gözlenmektedir (Erdoğan, 2017, Camci ve Kavuran ,2021, Yenihan vd., 2016, Köse, 2021). Yapılan

araştırmalarda eğitim düzeyinin yükselmesiyle öğrencilerin yaşam doyumunu düzeylerinin de arttığı sonucuna varılmıştır.

Lisansüstü eğitim enstitüsü ğrencilerinin yaşam doyumunu düzeylerine bakıldığında bir işte çalışan ve bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü ğrencilerinin yaşam doyumunu düzeyleri ile cinsiyet, akademik durum ve öğrenim görülen anabilim dalları değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır. Alanyazına bakıldığında ise benzer sonuçlara ulaşan araştırmalar görülmektedir. Yenihan, ner, ve Balcı (2016: 44), Köse (2021), Tekir vd. (2016) alışmalarında cinsiyet değişkeni ile yaşam doyumunu düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Moran ve Çoruk (2021: 277), Kanbur ve Erol (2017: 58) alışmalarında akademik durum değişkeni ile yaşam doyumunu düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bir işte çalışan ve bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü ğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri arttıka yaşam doyumları azalmaktadır. Elde edilen bu bulgu alanyazındaki diğer araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Chan (2011), Telef (2011) ve elik ve stner (2018) araştırmalarında kaygı durumlarının bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde önemli etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmada bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü ğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumunu arasında en yüksek ilişki çalışma ortamı/meslektaş merkezli kaygı ile yaşam doyumunu arasında olduğu görülürken en düşük ilişki ise ekonomik merkezli kaygı ile yaşam doyumunu arasında olduğu bulunmuştur. Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü ğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumunu arasında en yüksek ilişki ekonomik merkezli kaygı ile yaşam doyumunu arasında olduğu görülürken en düşük ilişki ise kişisel merkezli kaygı ile yaşam doyumunu arasında olduğu bulunmuştur.

5.2. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen verilere dayalı olarak ortaya konulan bulgular ve yapılan tartışmalar sonucunda ulaşılan sonuçlar, aşağıda sırasıyla yer almaktadır.

Bir işte çalışan ve bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kayđı düzeyleri “orta” düzeyde, yaşam doyumunu düzeylerine bakıldığında ise çalışan öğrencilerin yaşam doyumunu düzeyi “orta” düzeyde iken çalışmayan öğrenciler için “ok az” düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kayđı alt boyutlarına bakıldığında en yüksek kayđı ekonomik merkezli kayđı iken en düşük kayđı düzeyi ise kişisel merkezli kayđıdır. Ekonomide yaşanan dalgalanmalar ve maaş yetersizliği gibi ekonomik sorunlar bir işte çalışan öğrencilerin mesleki kayđı düzeylerini önemli bir şekilde etkilemektedir. Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kayđı alt boyutlarına bakıldığında ise en yüksek kayđı düzeyi işsizlik merkezli kayđı iken en düşük kayđı düzeyi kişisel merkezli kayđıdır. Mezun sayısının artmasıyla beraber işsizlik oranının yükselmesi ve iş bulamama kayđısı bir işte çalışmayan öğrencilerin mesleki kayđı düzeylerini artırmaktadır. Bir işte çalışan ve bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin kendilerine güvenmesi, kişisel gelişimleri üzerine bir sorun yaşamayacağını ve kendini gerçekleştirebileceğini düşünmesi kişisel merkezli kayđı düzeyinin düşük düzeyde bulunmasına neden olmuştur.

Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyete göre mesleki kayđı düzeyleri değerlendirildiğinde mesleki kayđı alt boyutlarından olan kişisel merkezli, görev merkezli, çalışma ortamı/meslektaş merkezli ve ekonomik merkezli kayđı ile öğrencilerin cinsiyeti arasında anlamlı bir fark yokken toplum merkezli ve yönetici merkezli kayđı ile cinsiyet arasında farklılık anlamlıdır. Sonuçlara göre; lisansüstü eğitim enstitüsünde öğrenim gören kadın öğrenciler, erkek öğrencilere göre daha fazla toplum merkezli kayđı ve yönetici merkezli kayđı düzeyine sahiptir.

Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile öğrencilerin akademik durumları arasında anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Öğrencilerin yüksek lisans veya doktora eğitimi görmesi mesleki kaygı düzeyinde bir değişikliğe sebep olmamaktadır.

Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile anabilim dalları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasında kullanılan ANOVA testi sonucu, öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri ile öğrenim gördükleri anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı belirlenmiştir.

Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyete göre mesleki kaygı düzeyleri değerlendirildiğinde mesleki kaygı alt boyutlarından ekonomik merkezli, işsizlik merkezli ve kişisel merkezli kaygı ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark yokken toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygısı ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık vardır. Sonuçlara göre lisansüstü eğitim enstitüsünde öğrenim gören kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygısı düzeyine sahip olduğuna ulaşılmaktadır.

Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile öğrencilerin akademik durumları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur. Çalışmayan öğrencilerin yüksek lisans veya doktora öğrenimi görmesi, mesleki kaygı düzeyini etkilememektedir.

Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile anabilim dalları arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasında kullanılan ANOVA testi sonucu, öğrencilerin mesleki kaygı alt boyutlarından olan ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli ve kişisel merkezli kaygı ile öğrencilerin öğrenim gördükleri anabilim dalları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülüyorken mesleki gelecek kaygısı ile anabilim dalları arasında farklılaşma anlamlıdır. Bu sonuçlara göre mesleki gelecek kaygısı öğrencilerin öğrenim gördükleri anabilim dallarına göre değişiklik göstermektedir. Mesleki gelecek kaygı düzeyi en yüksek sağlık bilimleri anabilim dalı öğrencilerinde görülüyorken en düşük mesleki gelecek kaygı düzeyi ise fen bilimleri anabilim dalı öğrencilerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir işte çalışan ve bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin cinsiyeti, akademik durumu ve öğrenim gördüğü anabilim dalı değişkenleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Bir işte çalışan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumu arasında en yüksek ilişki çalışma ortamı/meslektaş merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasında olduğu görülmektedir. En düşük düzeyde ilişki ise ekonomik merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasındadır. Mesleki kaygı alt boyutları, kendi aralarında olumlu yönde anlamlı ilişkilidir.

Bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutları ile yaşam doyumu arasında en yüksek ilişki ekonomik merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasında olduğu görülmektedir. En düşük düzeyde ilişki ise kişisel merkezli kaygı ile yaşam doyumu arasındadır. Mesleki kaygı alt boyutları, kendi aralarında olumlu yönde anlamlı ilişkilidir.

Bir işte çalışan ve bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuca göre lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeyleri arttıkça yaşam doyumu düzeyleri azalmaktadır.

5.3. Öneriler

Bu araştırmayla elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, araştırmacılar için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik bu araştırma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde öğrenim görmekte olan öğrenciler ile yapılmıştır. Farklı illerde bulunan lisansüstü eğitim enstitüsünde öğrenim gören öğrenciler ile araştırma tekrarlanabilir.

2. Yapılan çalışma Türk örneğinde gerçekleştirilmiştir. Farklı ülkelerde bulunan lisansüstü eğitim enstitüsünde öğrenim gören öğrenciler ile çalışmalar yapılarak ülkeler arasında karşılaştırmalar yapılabilir.

3. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen çalışma, farklı eğitim kademelerinde (lise veya lisans) öğrenim görmekte olan öğrenciler ile çalışma yapılabilir.

4. Mesleki kaygı düzeyleri ile yaşam doyumu düzeylerinin belirlendiği bu çalışma yalnızca lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırma lisansüstü eğitim enstitüsünden mezun olmuş katılımcılar ile gerçekleştirilebilir. Bu bağlamda öğrencilik hayatının bitmesiyle mesleki kaygı ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişki irdelenebilir.

5. Bir işte çalışan kadın öğrencilerin mesleki kaygı alt boyutlarından olan toplum merkezli kaygı ve yönetici merkezli kaygı düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olması, bir işte çalışmayan kadın öğrencilerin mesleki kaygı alt boyutlarından olan toplum merkezli kaygı ve mesleki gelecek kaygı düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olmasının nedenleri nitel araştırma yöntemleriyle araştırılabilir.

6. Yapılan çalışmada lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin ve yaşam doyumu düzeylerinin yordayıcısı olarak cinsiyet, akademik durum, anabilim dalı ve mesleki durum olmak üzere dört değişken ile ele alınmıştır. Bu değişken grubundan farklı olarak mesleki kaygı düzeyi ve yaşam doyumu düzeyi üzerinde etkisi olduğu düşünülen yaş, medeni durum, din, mesleki tecrübe, çalışma ve iş koşulları gibi değişkenler araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

Bu araştırmayla elde edilen bulgular ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, uygulayıcılar için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin mesleki kaygı düzeylerini azaltmaya yönelik mesleki rehberlik uygulamaları ve seminerler gerçekleştirilebilir.

2. Yapılan araştırmada kadın öğrencilerin mesleki kaygı alt boyutlarından olan toplum merkezli kaygı düzeyleri erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Kadın öğrenciler toplum baskısına ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadır. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde ve geleneksel toplumlarda toplumsal baskı ve cinsiyet eşitsizliği daha fazladır. Bu bağlamda toplum baskısını ve cinsiyet eşitsizliğini azaltmaya yönelik topluma ve öğrencinin çevresine bilgilendirici seminerler gerçekleştirilebilir.

3. Yapılan araştırmada, bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin mesleki kaygı alt boyutu olan mesleki gelecek kaygısı ile öğrenim gördükleri anabilim dalı değişkeni anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Araştırma sonucuna göre Sağlık Bilimleri Anabilim Dalında öğrenim görmekte olan öğrenciler diğer anabilim dallarına göre daha fazla mesleki gelecek kaygı düzeyine sahip olduğu görüşmüştür. Pandemi döneminde Sağlık Bilimleri Anabilim Dalı öğrencilerinin yaşadığı süreç, zorluklar ve yaşanan ölümler öğrencilerin mesleğinin geleceğinde tekrar aynı zorluklar ile karşı karşıya kalacağı düşünmesine yol açmakta ve mesleki gelecek kaygı düzeyinin yükselmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bir işte çalışmayan lisansüstü eğitim enstitüsü sağlık bilimleri anabilim dalı öğrencilerinin mesleki gelecek kaygı düzeylerini düşürmeye yönelik psikolojik danışman eşliğinde rehberlik uygulamaları gerçekleştirilebilir.

4. Lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencileri lisansüstü eğitimlerini tamamlamaya çalışırken mesleki, maddi ve akademik konularda çeşitli zorluklar ile karşı karşıya kalmaktadır. Yaşanan bu zorluklar ve stresli durumlar öğrencilerin yaşamdan aldıkları doyumunu etkilemektedir. Yapılan araştırma sonuçlarına göre lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam düzeyleri orta ve çok az düzeyde olduğu görülmüştür. Bu nedenle lisansüstü eğitim enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumunu düzeylerini geliştirmeye yönelik Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri tarafından gerçekleştirilen grup rehberliği veya grupla psikolojik danışma uygulamaları gerçekleştirilebilir

KAYNAKÇA

- Akat, İ. ve Budak, G. (1994). *İşletme Yönetimi*. Beta Basım Yayın: İstanbul.
- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). “İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi (elektronik)*, 6(20), 283-299. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6134/82271>
- Aksayan, S., Yıldız, A. ve Ergün, A. (1998). “Huzurevi ve Evde Yaşayan Yaşlıların Umutsuzluk Düzeyleri”. *I. Ulusal Evde Bakım Kongresi Kitabı*, Eylül 1998, İstanbul. 301-303.
- Anshel, M. H. (1997). *Sport psychology: from theory to practice*. 3rd ed. Scottsdale, Arizona: Gorsuch Scarisbrick. 115-151.
- Ataol, A. (1989). *Kariyer yönetimi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları: İzmir.
- Atasoy, G. (2023). *Beden eğitimi öğretmen adayları ve diğer öğretmen adaylarının öğretmen öz yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aydın, R. (2019). *Çalışan Bireylerde Yaşam Doyumu, Mesleki Tükenmişlik ve Dini Başa Çıkma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde rehberlik ve psikolojik danışma*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Bakırcıoğlu, R. (2006). *Ansiklopedik psikoloji sözlüğü*. Anı Yayıncılık: Ankara.

Baltacı, F., Üngüren, E., Avsallı, H. ve Demirel, O. N. (2012). “Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Eğitim Memnuniyetlerinin ve Geleceğe Yönelik Bakış Açılarının Belirlemesine Yönelik Bir Araştırma”. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uaifd/issue/21593/231856>

Bernarto, I., Bachtiar, D., Sudibjo, N., Suryawan, I. N., Purwanto, A. and Asbari, M. (2020). “Effect of transformational leadership, perceived organizational support, job satisfaction toward life satisfaction: Evidences from indonesian teachers”. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29 (3), 5495- 5503. https://www.researchgate.net/publication/340006679_Effect_of_Transformational_Leadership_Perceived_Organizational_Support_Job_Satisfaction_Toward_Life_Satisfaction_Evidences_from_Indonesian_Teacher

Bilgici, B. G. ve Deniz, Ü. (2016). “Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının bazı demografik özelliklere göre incelenmesi”. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 5(1), 53-70. Erişim adresi: <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/en/download/article-file/314280>

Bilici, S. N. (2023). İlkokul Öğretmenlerinde Psikolojik İyi Oluş İle Depresyon, Anksiyete, Stres, Stresle Başa Çıkma Tarzları Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Bohn J.R. and Martin J. (1966). “Psychological Needs Related to Vocational Personality Types”. *Journal of Counseling Psychology*, 13(3), 306-309. <https://doi.org/10.1037/h0023721>

Bozdam, A. (2008). “Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* , 12 (1) , 161-171. <https://doi.org/10.33206/mjss.1158406>

- Boz, Y. ve Boz, N. (2010). "The nature of the relationship between teaching concerns and sense of efficacy". *European Journal of Teacher Education*, 33(3), 279-291.
- Burkovik, H. Y. (2010). *Kaygılanacak ne var!*. Timaş Yayınları: İstanbul.
- Calvin, R. L. (1999). "Preoperative Anxiety in Women". *AORN Journal*, 70(3), 504-504.
DOI: 10.1016/s0001-2092(06)62716-6
- Camci, G. ve Kavuran, E. (2021). "Hemşirelerin İş Stresi Ve Tükenmişlik Düzeyleri İle Meslek Ve Yaşam Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi". *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(2), 274-283.
<https://doi.org/10.17049/ataunihem.930846>
- Campbell, A., Converse, P. E. and Rodgers, W. L. (1976). "*The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*". Russell Sage Foundation.
- Can, H. (1999). *Organizasyon ve Yönetim*. Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Celep, A. G. (2023). Okul Öncesi Öğretmenlerin Öğrenilmiş Çaresizlik Düzeylerinin Yaşam Doyumu ve İş Doyumu Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Chan, D. W. (2011). "Burnout and life satisfaction: Does gratitude intervention make a difference among Chinese school teachers in Hong Kong?" *Educational Psychology*, 31(7), 809-823. <https://doi.org/10.1080/01443410.2011.608525>
- Civan, A., Arı, R., Görücü, A. ve Özdemir, M (2010), "Bireysel ve Takım Sporlarında Yer Alan Sporcuların Müsabaka Öncesi ve Sonrası Durumluk ve Sürekli Kaygılarının Karşılaştırılması". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 193-206. Erişim adresi: <http://www.insanbilimleri.com>

- Clark, A. E. and Lepinteur, A. (2022). "Pandemic policy and life satisfaction in Europe". *Review of Income and Wealth*, 68(2), 393-408. DOI: 10.1111/roiw.12554
- Cüceloğlu, D. (2004). *Yeniden insan insana*. Rezmi Kitapevi: İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2006). *Başarıya götüren aile*. Rezmi Kitapevi: İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2016). *Geliştiren anne-baba*. Rezmi Kitapevi: İstanbul.
- Çalık, T. ve Ereş, F. (2006). *Kariyer Yönetimi Tanımlar Kavramlar ve İlkeler*. Gazi Kitapevi: Ankara.
- Çeçen, A. R. (2007). "Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları". *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(4), 1-17. Erişim adresi: www.InsanBilimleri.com
- Çelik, O. T. ve Üstüner, M. (2018). "Öğretmenlerin mesleki tükenmişlikleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişki". *Journal of Theoretical Educational Science*, 41-60. <https://doi.org/10.30831/akukeg.421820>
- Çeliköz, N. ve Çetin, F. (2004). "Anadolu öğretmen lisesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkileyen etmenler". *Milli Eğitim Dergisi*, (162). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uefad/issue/16695/173547>
- Çubukçu, Z. ve Dönmez, A. (2011). "Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi". *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7(1), 3-25. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5451/73839>
- Desouky, D., ve Allam, H. (2017). "Occupational stress, anxiety and depression among Egyptian teachers". *Journal of epidemiology and global health*, 7(3), 191-198. <https://doi.org/10.1016/j.jegh.2017.06.00>

Diener, E., Emmons, R. L. and Griffin, S. (1985) “The satisfaction with life scale”. *J Pers Assess*, 49: 71-75. DOI: 10.1207/s15327752jpa4901_13

Diener, E., Oishi, S. and Lucas, R. E. (2003). “Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life”. *Annual review of psychology*, 54(1), 403-425.

Dilmaç, O. (2010). “Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”. *Güzel sanatlar enstitüsü dergisi*, (24), 49-65. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsed/issue/2578/33191>

Donmuş, V., Akpınar, B. ve Eroğlu, M. (2017). “Examining the relationship between teacher candidates’ academic self-efficacy and professional concerns”. *Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute*, 14(37), 1-13.

Dursun, S. ve Karagün, E. (2012). “Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 93-112. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kosbed/issue/25695/271163>

Dursun, S. ve Aytaç, S. (2012), “Üniversite Öğrencilerinin İşgücü Piyasasına Yönelik Beklentileri Ve İş Deneyimleri İle Umutsuzluk Ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 373-388.

Eldoğan, D., Cengiz, E., Erkan, E., Kaya, D., Toroslu, B. ve Ünal, Ç. (2018). “Kişilerarası nörobiyoloji perspektifinden bağlanma, kaygı ve korku”. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 2 (2), 99-106. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/klinikpsikoloji/issue/76353/1271025>

Erdoğan, E. ve Erdem, R. (2017). “Hemşirelerin Bireysel Sosyal Sorumluluk Düzeyleri İle Yaşam Doyumunun Demografik Değişkenlere Göre Araştırılması”. *Journal of*

Suleyman Demirel University Institute of Social Sciences 28, 293-312. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/38547/1186321>

Eren, T. A. (2008). Onkoloji hemşirelerinin iş doyumunu ve yaşam doyumunun incelenmesi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ernes, A. and Wanasida, A. S. (2023). "The Influence of Occupational Stress, Anxiety, Work Engagement and Perceived Organizational Support on Innovation Outputs at XYZ Hospital During COVID-19 Pandemic". *Jurnal Manajemen Kesehatan Indonesia*, 11(1), 319-336. <https://doi.org/10.14710/jmki.11.1.2023.34-51>

Field, A. P., Psychol, C. and Morgan, J. (2004). "Post-event processing and the retrieval of autobiographical memories in socially anxious individuals". *Journal of anxiety disorders*, 18(5), 647-663. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2003.08.004>

Fouad, N. A. and Keeley, T. J. (1992). "The relationship between attitudinal and behavioral aspects of career maturity". *The Career Development Quarterly*, 40(3), 257-271. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1992.tb00331.x>

Freitas, A. R., Carneseca, E. C., Paiva, C. E. ve Paiva, B. S. R. (2014). "Impact of a physical activity program on the anxiety, depression, occupational stress and burnout syndrome of nursing professionals". *Revista latino-americana de enfermagem*, 22, 332-336. <https://doi.org/10.1590/0104-1169.3307.2420>

Fuller, F. F. (1969). "Concerns Of Teacher: A Developmental conceptualization", *American Educational Research Journal*, 6(2), 207-226. <https://doi.org/10.2307/1161894>

Fuller, F. F. and Bown, O. H. (1975). "Becoming a teacher". *Teachers College Record*, 76(6), 25-52. <https://www.scribd.com/doc/208183569/Becoming-a-Teacher-by-Frances-Fuller-Oliver-Bown-1975>

Geçtan, E. (1981). *Çağdaş yaşam ve normal davranışlar*. Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd Şti: Ankara.

Geçtan, E. (1989). *İnsan olmak*. Remzi Kitabevi: İstanbul.

Geçtan, E. (2003). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Davranışlar*. Metis Yayınları: İstanbul.

Gerçek, M. (2018). “Mesleki Kaygı Ve Kariyer Uyumluluğu Arasındaki İlişkiler: Öğretmen Adayları Açısından Bir İnceleme”. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 297-312. DOI: 10.26468/trakyasobed.401010

Gerrig, R. J. and Zimbardo, P. G. (2012). *Psikoloji ve yaşam*. Gizem Sart (çev.). Nobel Yayıncılık: Ankara.

Golonka, K., Mojsa-Kaja, J., Blukacz, M., Gawłowska, M. and Marek, T. (2019). “Occupational burnout and its overlapping effect with depression and anxiety”. *International journal of occupational medicine and environmental health*, 32(2), 229-244. <https://doi.org/10.13075/ijomeh.1896.01323>

Goodstein, J., Zautra, A. and Goodhart, D. (1982). “A test of the utility of social indicators for behavioral health service planning”. *Social Indicators Research*, 10(3), 273-295. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF00301096>

Gökcek, Z. B. K. (2022). Öğretmenlerde Kültürel Zeka, Yaşam Doyumu ve İş Performansı. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gunnarsson, A. B., Hedberg, A. K., Håkansson, C., Hedin, K. and Wagman, P. (2023). “Occupational performance problems in people with depression and anxiety”. *Scandinavian journal of occupational therapy*, 30(2), 148-158. <https://doi.org/10.1080/11038128.2021.1882562>

Güler, Ş. ve Sezgin, M. (2019). “Twitter’da siyasal katılım ölçeği (TSKÖ)”. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 517-530. DOI: 10.18037/ausbd.579295

Hevedanlı, Ö. Ç. (2005), “Eğitim Ve Fen-Edebiyat Fakülteleri Biyoloji Bölümü Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), 115-127. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6128/82187>

Hong, S. M. and Giannakopoulos, E. (1994). “The relationship of satisfaction with life to personality characteristics”. *The Journal of Psychology*, 128(5), 547-558.

Işık, E. (1996). *Nevrozlar (1. Baskı)*. Baskı Kent Matbaası: Ankara.

Kanbur, E. ve Erol, A. (2017). “Havacılık çalışanlarının yaşam doyumunun demografik değişkenler açısından değerlendirilmesi”. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 17, 50-64. DOI: 10.30976/susead.348126

Kara, A. (2020). Müzik Öğretmeni Adaylarının Kişilik Özellikleri ve Mesleki Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Karataş, S. Ç. (1988). Yaşlılarda yaşam doyumunu etkileyen etmenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kocabaş, S., Ersoy, S., Ersoy, A. H. ve Pala, E. (2021). “Tıpta uzmanlık sınavı dershanesine devam eden tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinde anksiyete ve mesleki kaygı düzeyi”. *Türk Aile Hek Derg*, 25(3), 91-101. Erişim adresi: https://jag.journalagent.com/z4/download_fulltext.asp?pdire=tahd&plng=tur&un=T AHD-39974

Konter, E. (1996). Profesyonel futbolcuların bazı kişisel değişkenlerinin durumluk kaygı üzerine etkileri ve durumluk kaygının takım içi ilişkilerine etkisinin

araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Köker, S. (1991). “Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin karşılaştırılması”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Köknel, Ö. (1986). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul.

Köknel, Ö. (1987). *Zorlanan insan: Kaygı çağında stres*. Altın Kitaplar Yayınevi: İstanbul.

Köknel, Ö. (1989). *Genel ve klinik psikiyatri*. Nobel Tıp Kitapevi: İstanbul.

Köknel, Ö. (2013). *Şiddet dili*. Remzi Kitapevi: İstanbul.

Köknel, Ö. (2014). *Kaygıdan korkuya*. Remzi Kitapevi: İstanbul.

Koroğlu, Ö. (2011). “İş doyumu ve motivasyon düzeylerini etkileyen faktörlerin performansla ilişkisi: Turist rehberleri üzerine bir araştırma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Koroğlu, Ö. (2013). “Turist Rehberlerinin İş Yaşamındaki Rollerini Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme”. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (16): 91-112. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pausbed/issue/34736/384088>

Köse, E. (2021). “Karar Verme Tarzlarının Çalışanların Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi Ve Yaşam Doyumunun Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Academic Review Of Humanities And Social Sciences*, 4(1), 33-55. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/arhuss/issue/62888/927193>

Kurtuldu, M. K. ve Ayaydın, A. (2010). “Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (28), 111-118. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4770/65632>

- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı, uygulamalar kuramlar*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş (2. Baskı)*. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Kuzgun, Y. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Kuzgun, Y. (2011). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş*. Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Kuzucu, Y. (2013). *Küçükler için büyüklere çocuk ve ergen ruh sağlığı*. Pegem: Ankara.
- Lee, C., Ashford, S. J. and Jamieson, L. F. (1993). "The effects of Type A behavior dimensions and optimism on coping strategy, health, and performance". *Journal of Organizational Behavior*, 14(2), 143-157. <https://doi.org/10.1002/job.4030140205>
- Lee, K. H., Ho Chae, C., Ouk Kim, Y., Seok Son, J., Kim, J. H., Woo Kim, C., Ouk Park, H., Ho Lee, J. ve Saeng Jung, Y. (2015). "Anxiety symptoms and occupational stress among young Korean female manufacturing workers". *Annals of occupational and environmental medicine*, 27, 1-9. <https://doi.org/10.1186/s40557-015-0075-y>
- Le Gall, A. (2006). *Anxiety and concern*. (Trans: İ. Yerguz). Dost Bookshop: Ankara
- Lök, S., İnce, A. ve Lök, N. (2008). "Beden eğitimi spor yüksekokulu özel yetenek sınavına girecek adayların kaygı durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi". *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2). https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/126486/yokAcikBilim_362736.pdf?sequence=-1

- Luque-Reca, O., García-Martínez, I., Pulido-Martos, M., Burguera, J. L., ve Augusto-Landa, J. M. (2022). "Teachers' life satisfaction: A structural equation model analyzing the role of trait emotion regulation, intrinsic job satisfaction and affect". *Teaching and Teacher Education*, 113, 103668. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103668>
- Maran, D. A., Varetto, A., Zedda, M. and Ieraci, V. (2015). "Occupational stress, anxiety and coping strategies in police officers". *Occupational medicine*, 65(6), 466-473. <https://doi.org/10.1093/occmed/kqv060>
- Moran, C. ve Çoruk, A. (2021). "İlköğretim kurumlarındaki öğretmenlerin duygusal emek davranışları ile yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişki" . *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 267-284. <https://doi.org/10.24315/tred.705878>
- Morgan, W. P., Brown, D. R. and Raven, P. B. (1981). "8: 45 am: Interaction Of Anxiety, Perceived Exertion, And Dyspnea In The Person-Respirator Interface". *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 13(2), 73.
- Nelson, D. L. and Quick, J. C. (1997). *Organizational behavior: foundations, realities, and challenges*. West Publishing Company: New York.
- Neugarte, B. L., Havighurst, R. J. and Tobin, S. S. (1961). "The measurement of life satisfaction". *Journal J Gerontol* 16, 134-143. <https://doi.org/10.1093/geronj/16.2.134>
- Öner, N. (1977). "Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanterinin Türk Toplumunda Geçerliliği". Doçentlik Tezi, Ankara. 15-79.
- Öner, N. ve Lecompte, A. (1983). *Durumluk - sürekli kaygı envanteri el kitabı (1. b.)*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Örmen, U. (1993). Tükenmişlik duygusu ve yöneticiler üzerinde bir uygulama. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi: İstanbul.

Özer, K. (2004). *Kaygı Sınanma Duygusuyla Başedebilme*. Sistem Yayıncılık: İstanbul.

Özer, K. (2011). *Kaygı: sınanma duygusuyla baş edebilme*. Sistem Yayıncılık: İstanbul

Özer, M. ve Karabulut, Ö. Ö. (2003). “Yaşlılarda yaşam doyumu”. *Turkish Journal of Geriatrics Geriatri*, 6(2), 72-74.
http://geriatri.dergisi.org/uploads/pdf/pdf_TJG_146.pdf

Özbay, D. (2022). Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Dijital Yeterlilikleri İle Mesleki Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Özdemir, M. ve Büyükgöze, H. (2016). “Gerçeklik Şoku Beklentisi Ölçeği’nin uyarlaması ve aday öğretmenler üzerine bir uygulama”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 243-257. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59426/853573>

Özdevecioğlu, M. (2003) “İş Tatmini ve Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, *11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, 22-24 Mayıs 2003, Afyon.

Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik Testler*. Pegem Yayınları: Ankara

Parvizi, A., Haddadi, S., Vajargah, P. G., Mollaei, A., Firooz, M., Hosseini, S. J., Takasi, P., Farzan, R. and Karkhah, S. (2023). “A systematic review of life satisfaction and related factors among burns patients”. *International wound journal*, 20, 2830-2842. DOI: 10.1111/iwj.14120

Pavot, W. and Diener, E. (1993). “The affective and cognitive context of self-reported measures of subjective well-being”. *Social indicators research*, 28(1), 1-20. <https://doi.org/10.1007/BF01086714>

Pekar, B. (2023). The Relationships Between Volunteering, Life Satisfaction and Reintegration of Military Retirees: A Quantitative Study. Doktora Tezi. Yeshiva Üniveristesi, Wilf Kampüsü, New York.

Pişkin, M. (2012). *Meslek Rehberliği ve Kariyer Danışmanlığı: Kuramdan Uygulamaya*. Pegem Yayınları: Ankara

Rosenthal, B. S. and Schreiner, A. C. (2000). “Prevalence of Psychological Symptoms Among Undergraduate Students in an Ethnically Diverse Urban Public College”. *Journal of American Collage Health*, 49 (1), 12-18.

Sapir, S. and Aronson, A. E. (1990). “The relationship between psychopathology and speech and language disorders in neurologic patients”. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 55(3), 503-509. DOI: 10.1044/jshd.5503.503

Schmitter, C. (2003). “Life Satisfaction in Centenarians Residing in Long-Term Care”, <http://www.mmhc.com/articles/NHM9912/cutillo.html>

Seligman, M. E. P. (2002). *Gerçek mutluluk* (çev. S. Kunt Akbaş). Hyb Basım: Ankara.

Sevim, S. ve Hamamcı, Z. (1999). “Rehber öğretmenlerin mesleki doyum düzeyleri ile mesleki yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (12), 39–45. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21432/229873>

Solmuş, T. (2005). “İş yaşamında travmalar: cinsel taciz ve duygusal zorbalık/taciz (mobbing)”. *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7(2), 2-14. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/isguc/issue/25509/268950>

Spielberger, C. D. and Reheiser, E. C. (2009). “Assessment of emotions: Anxiety, anger, depression, and curiosity”. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 1(3), 271-302.

- Suldo, S. M. and Huebner, E. S. (2006). "Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous?" *Social Indicators Research*, 78, 179-203.
- Super, D. E. (1957). *The Psychology of Careers*. Harper and Row: New York.
- Sümer, C. (1999). "İnsan Kaynakları Yönetimi Etkinliği Olarak Örgütsel Kariyer Planlama ve Geliştirme". *Türk Psikoloji Bülteni*, 4 (9) , 62-65.
- Sürücü, F. (2012). Matematik öğretmen adaylarının gelecek kaygıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Szczęśniak, M. and Tułeczka, M. (2020). "Family functioning and life satisfaction: The mediatory role of emotional intelligence". *Psychology research and behavior management*, 13, 223-232. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S240898>
- Şahin, İ. (2011). "Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167-1184. https://www.researchgate.net/publication/281612669_Ogretmen_Adaylarinin_Ogretmen_Istihdami_ve_Mesleki_Geleceklerine_Iliskin_Gorusleri
- Şimşek, L. (1994). Mühendislerin iş tatminini etkileyen faktörler ve uygulamalı bir çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tallis, E. (2003). *Kaygıları aşmak*. Sistem Kitapevi: İstanbul.
- Tanhan, F. ve Çam, Z. (2009). "Öğretmenlere yönelik yıldırma ölçeğinin geliştirilmesi". *I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 1(3), 11-22.
- Tanoğlu, Ş. C. (2006). "İşletmelerde yıldırmanın (mobbing) değerlendirilmesi ve bir yükseköğrenim kurumunda uygulama". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya

Taşğın, Ö. (2006). “Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının meslekî kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 679-686. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49104/626644>

Tatlı, H. S., Kazan, H. ve Öngel, V. (2021). “Kariyer Planlama; Ülkenin Ekonomik İtibarı Ve Kariyer Kaygısı Açısından Bir İnceleme”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 22(1), 167-185. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/doujournal/issue/66684/1043234>

TDK. (2023). Büyük Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. [Çevrim-içi: <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=veritbn&kelimesec=187789>], Erişim tarihi: 20. 01. 2023

Tekeli, T. N. (2022). Gelecek Kaygısının Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumu ve Romantik İlişkilere Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Tekir, Ö. , Çevik, C. , Arık, S. ve Çetin, G. (2016). “Sağlık Çalışanlarının Tükenmişlik, İş Doyumu Düzeyleri Ve Yaşam Doyumunun İncelenmesi” . *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* , 18 (2) , 51-63 . Doi: 10.24938/Kutfd.252677

Telef, B. B. (2011). “Öğretmenlerin öz-yeterlikleri, iş doyumları, yaşam doyumları ve tükenmişliklerinin incelenmesi”. *İlköğretim Online*, 10(1), 91-10. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8593/106849>

Telman, C. (2002). *Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi. 2. baskı. Şahinkaya Matbaası: İstanbul.*

Tortop, N. (1994). *Personel Yönetimi*. Yargı Yayınları: Ankara

Tosun, İ. (1997). “Bilim adamı yetiştirme: Lisansüstü eğitim”. *Ankara: TÜBA, Bilimsel Toplantı Serileri*, 7, 7-15.

- Tümerdem, R. (2007), “Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (20) 32-45. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6134/82272>
- Türkdoğan, S. C. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörlere göre mesleki kaygıları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Türköz, O., Bektaş, M. ve Çiçek, H. (2021). “Lisansüstü eğitim alan öğrencilerde gelecek kaygısı”. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(2), 132-152. DOI: 10.38057/bifd.936821
- Uludağ, G., Taşdöven, H. ve Dönmez, M. (2014). “Polis adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 75-94. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2836/38656>
- Ünal, A. (2006). “Oks (Lgs)’ye Hazırlanan Öğrencilerin Sınav Kaygıları İle Benlik Saygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Üre, Ö. (2006). “Mesleki rehberlik. M. Deniz, ve A. Erözkan içinde, Psikolojik Danışma ve Rehberlik” (s. 183-203). Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Varis, F. (1973). “Türkiye’de Lisansüstü Eğitim: Sosyal Bilimlerde”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yayın*, (34).
- Vara, Ş. (1999). Yoğun bakım hemşirelerinde iş doyumunu ve genel yaşam doyumunu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Vardarlıoğlu, M. (2023). The Investigation Of The Relationship Between English Instructors' Work Engagement And Occupational Anxiety. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Varol, Ş. (1990). Lise son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Samsun.

Wagner, L. A. (2009). "Occupational stress and coping resources of K-12 probationary teachers". *Electronic Theses and Dissertations*. 678. <https://digitalcommons.du.edu/etd/678>

Yenihan, B., Öner, M. ve Balcı, B. (2016). "İş doyumunu ve yaşam doyumunun demografik özelliklerle ilişkisi: Sakarya'daki AVM'lerin çalışanları üzerine bir araştırma". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 33-49. https://www.researchgate.net/publication/313655468_Is_Doyumu_ve_Yasam_Doyumunun_Demografik_Ozelliklerle_Iliskisi_Sakarya'daki_AVM'lerin_Calisanlari_Uzerine_Bir_Arastirma

Yerlikaya, A., Polat, H., Talas, S., Kanışlı, E., Altıntaş, C., Çarlık, M., Terzi, A. Ö., Fakirsever, E., Demirel, D., Kuruoğlu, F., Avşar, M., Top, A., Bülbül, E., Kalenderoğlu, Ş. ve Fındık, M. M. (2021). *Kariyer Planlama*.

Yılmaz, H. H. (2007). *Beceriler, yeterlilikler ve meslek eğitimi: Finansman yapısı ve politika önerileri*. Türkonfed. Sabancı Üniversitesi, İstanbul. https://www.researchgate.net/publication/323704343_Beceriler_Yeterlilikler_ve_Meslek_Egitimi_Finansman_Yapisi_ve_Politika_Onerileri

Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik çağı*. T. İş Bankası Kültür Yayınları: Ankara

Yue, W., Yu, L. and Yang, Y. (2023). "The occupational anxiety of teachers caused by China's 'double reduction' policy—a study based on the grounded

theory". *Frontiers in Psychology*, 14, 1144565.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1144565>

EKLER

EK I. ARAŞTIRMA ANKET FORMU

Lisansüstü eğitim öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin yaşam doyumları ile ilişkisinin belirlenmesi için Başar ve Sezen (2023) tarafından hazırlanan “Çalışan Lisansüstü Eğitim Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” ve “Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği” incelenme aşamasındadır.

Lisansüstü Eğitim Öğrencilerinin Mesleki Gelecek ve Mesleki Yükselme Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumları ile İlişkisi

Sizi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı tarafından yürütülen “Lisansüstü Eğitim Öğrencilerinin Mesleki Gelecek ve Mesleki Yükselme Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumları ile İlişkisi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencilerinin mesleki gelecek ve mesleki yükselme kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Araştırmada sizden tahminen 10 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 400 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

Değerli Lisansüstü Eğitim Öğrencisi,

Bu çalışmanın amacı; Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencilerinin mesleki gelecek ve mesleki yükselme kaygı düzeyleri ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Katılarınız çalışmamıza ışık tutucu ve yol gösterici olacaktır. Lütfen hiçbir soruyu yanıtsız bırakmayınız. Yardımınız ve içtenliğiniz için teşekkür ederiz.

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR
Öğr. Gökalp SEZEN

Araştırmaya katılma beyanı:

- ( ) Araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.
( ) Araştırmaya katılmayı kabul etmiyorum.

Kişisel Bilgi Formu

I. Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

II. Akademik durumunuz: ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora

III. Öğrenim gördüğünüz anabilim dalı:

( ) Sosyal Bilimler

( ) Fen Bilimleri

( ) Eğitim Bilimleri

( ) Sağlık Bilimleri

IV. Eğitim süreci durumunuz:

( ) Ders aşaması

( ) Tez aşaması

( ) Yeterlik aşaması

V. Mesleki Durumunuz:

( ) Lisans eğitimi aldığım alanla ilgili meslekte çalışıyorum.

( ) Farklı bir kadrolu meslekte çalışıyorum.

( ) Farklı bir geçici meslekte çalışıyorum.

( ) Çalışmıyorum.

Bir işte Çalışan Lisansüstü Eğitim Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Düzeylerini Belirleme Anketi						
		Çok kaygılanıyorum	Oldukça kaygılanıyorum	Kısmen kaygılanıyorum	Çok az kaygılanıyorum	Kaygılanmıyorum
1	Tecrübe yetersizliği nedeniyle mesleki görevleri yerine getirememekten					
2	Yetersiz olunan durumlarda öz güven eksikliğinden					
3	Mesleki görevleri baskıcı bir tutumla gerçekleştirilmeye çalışılmasından					
4	Eksik ve unutulmuş teorik bilgilerin uygulamaya konulmasında yaşanan sorunlardan					
5	Mesleki görevleri yerine getirirken öngörülemeyen problemlerle karşılaşmaktan					
6	Mesleğimin gerektirdiği yetkinlikleri taşıyamamaktan					
7	İyi bir yönetici tarafından yönetilmemekten					
8	Çalışma ortamında ki teknolojik donanım yetersizliğinden					
9	Mesleki çalışmalarını yürütürken yaşanacak gerginliklerden					
10	Mesleki çalışmayı yürütürken yaşanacak mobbinglerden					
11	Mesleki bilgimin yeterli olacağını düşünerek kendimi yenileyememekten					
12	Özel hayatımda yaşadığım sorunların mesleğime yansımalarından					
13	Değişen dünya koşullarına ayak uyduramamaktan					
14	Mesleğime karşı gerekli sabrı gösterememekten					
15	Mesleki tükenmişlik hissine kapılmaktan					
16	Mesleğimi yaptığım yerde sosyal faaliyetlerin kısıtlı olmasından					
17	Çalışma ortamındaki iletişimsizliklerden					
18	Meslektaşlarımla olumsuz tutumlarımdan					
19	Meslektaşlarımla empati kuramamaktan					
20	Görev yaptığım mesleğe uyum sağlayamamaktan					
21	Görev yaptığım çevreye uyum sağlayamamaktan					
22	Çalışma ortamımda söz sahibi olamamaktan					
23	Mesleğimin itibar açısından değersizleştirilmesinden					
24	Toplum tarafından mesleğime yönelik yüksek beklentilerinden					
25	Toplumun mesleğime yönelik cinsiyetçi yaklaşımlarından					
26	Mesleğimden elde ettiğim gelirin yetersizliği ile standart bir yaşantıya sağlayamamaktan					
27	Emeğimin karşılığı olan maaşımı alamamaktan					
28	Ülke ekonomisinin mesleğimi icra ederken yarattığı zorluklardan					
29	Yüksek gelirin sağlayacağı yaşam düzeyine ulaşamamaktan					
30	Mesleki gelişim görevlerimi tamamlayamamaktan					

Bir İşte Çalışmayan Lisansüstü Eğitim Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Düzeylerini Belirleme Anketi						
		Cok kaygılanıyorum	Oldukça kaygılanıyorum	Kismen kaygılanıyorum	Çok az kaygılanıyorum	Kaygılanmıyorum
1	Seçtiğim meslekten pişman olmaktan					
2	Seçtiğim mesleğime uygun bir işte çalışmamaktan					
3	Mesleğimde arzu ettiğim hedeflere ulaşamamaktan					
4	Mesleğime olan ilgimin giderek azalmasından					
5	Mesleğimin gerektirdiği yetkinlikleri karşılayamamaktan					
6	Toplumda mesleğime yönelik saygının azalmasından					
7	Toplumun mesleğimi itibar açısından değersizleştirmesinden					
8	Mesleğimin toplum tarafından geleceğin mesleği olarak görülmemesinden					
9	Mesleğimin eski saygınlığını yitirmeye başlamış olmasından					
10	Mesleğimden elde edeceğim gelir ile hedeflerime ulaşamayacağımdan					
11	Mesleğimi gerçekleştiremediğimden dolayı farklı gelir kaynakları aramaktan					
12	Ülke ekonomisinin mesleğimi icra etmede yaratacağı zorluklardan					
13	Mesleğimden elde edeceğim gelirin yetersizliğinden dolayı sosyal/kültürel faaliyetlerimin kısıtlanacak olmasından					
14	Gelir yetersizliğinden dolayı sağlık masraflarını karşılayamamaktan					
15	Gelir yetersizliğinden dolayı eğlence sektörüne zaman ayıramamaktan					
16	Gelir yetersizliğinden dolayı kişisel ihtiyaçlarımı karşılayamamaktan					
17	Mesleğimle ilgili yeterli iş imkanının olmamasından					
18	Yaşımın ilerlemesi nedeniyle sürekli olarak mesleğimi gerçekleştirememeye hissine kapılmaktan					
19	Mezun sayısının artmasıyla işsizlik oranının yükselmesinden					
20	Yeterli iş imkanının gün geçtikçe azalmasından					
21	Mesleğimi gerçekleştirebilmek için gereken sınavlardan/mülakatlardan başarısız olmaktan					
22	Mesleğimde kendimi geliştireceğim olanakları bulamamaktan					
23	Mesleki olgunluğa erişememekten					
24	Mesleğimi gerçekleştirirken başarısız olmaktan					
25	Emekli olana kadar mesleğimde çalışmamaktan					

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencilerinin yaşam doyumunu belirlemek için Diener vd. (1985) tarafından geliştirilen, 5'li likert tipte 5 sorudan oluşturulan yaşam doyum ölçeği aşağıda verilmiştir. Öğrencilerden yaşam doyum ölçeğini eksiksik olarak içtenlik ile doldurulması istenmiştir.

Yaşam Doyumu Ölçeği						
		Hiç Katılmıyorum	Çok Az Katılmıyorum	Orta Düzeyde Katılmıyorum	Büyük Oranda Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Ideallerime yakın bir yaşantım vardır.					
2	Yaşam koşullarım mükemmeldir.					
3	Yaşamımdan memnunum.					
4	Şimdiye kadar yaşamdan istediğim önemli şeylere sahip oldum.					
5	Tekrar dünyaya gelsem hayatımdaki hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim					

EK II. ARAŞTIRMA İZİNLERİ

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurulu
Bilimsel Araştırma Etik Kurulu

Sayı : E-84026528-050.01.04-2200134640
Konu : Başvuru İncelenmesi

23.06.2022

Sayın Gökalp SEZEN

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2022-YÖNP-0525 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 23.06.2022 tarih ve 13/16 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR 16- Sorumlu yürütücülüğünü **Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR**'ın yaptığı ve proje araştırmacısı **Gökalp SEZEN** tarafından gerçekleştirilen "Lisansüstü Eğitim Öğrencilerinin Mesleki Gelecek ve Mesleki Yükselme Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumları ile İlişkisi" başlıklı araştırmanın, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93130991-302.08.01-2100088082
Konu : Anket İzni (Gökalp SEZEN)

22.06.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi 19290101001 numaralı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gökalp SEZEN'in Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Aydın BAŞAR danışmanlığında çalıştığı "Lisansüstü Eğitim Öğrencilerinin Mesleki Gelecek

ve Mesleki Yükselme Kaygı Düzeylerinin Yaşam Doyumlarıyla İlişkisi" adlı tez çalışması kapsamında Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne bağlı Anabilim - Anasanat Dalları Doktora ve Yüksek Lisans Programı öğrencilerine yönelik görüşme sorularından oluşan formu online olarak (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSc3V18NUyd1TCTQMIFuK5y39tmWycY-1eX9vTcqcIA4y7A/viewform?usp=sf_link) uygulamak istemektedir.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 17.06.2021 tarihli E-95564340-730.08.03-2100086375 sayılı yazısı yazımız ekinde gönderilmiş olup, olurlarınıza arz ederim.

